

תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנים 2025 - 2029

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם, בהמשך להחלטות הממשלה מס' 1052 מיום 15.12.2013, מס' 717 מיום 28.11.2021, מס' 1974 מיום 7.7.2024 ועל יסוד עבודת המטה שבוצעה ע"י הרשות לפיתוח כלכלי חברתי של החברה הדרוזית והצירקסית במשרד ראש הממשלה (להלן-**הרשות**) במטרה להעצים ולקדם את היישובים הדרוזים ברמת הגולן:

1. לאשר תכנית לשנים 2025-2029 לפיתוח היישובים הדרוזים ברמת הגולן (להלן-התכנית). בתום תקופת ההחלטה ייבחן הצורך בגיבושה של תכנית המשך בהתאם לתוצאות התוכנית ולצרכים המשתנים.

2. מטרות התוכנית, הן כדלקמן:

א. **פתרונות הדיור:** (א) הקמת ועדת תכנון משותפת (ב) השלמה, תיקון ועדכון של תכניות המתאר היישוביות (ג) קידום התכנון המפורט, (ד) השלמת תהליכי הרישום בקרקע פרטית (ה) תכנון ושיווק יחידות דיור חדשות (ו) איתור קרקעות מדינה לפיתוח (ז) התחדשות עירונית ופיתוח המרקם הוותיק.

ב. **העצמת הרשויות המקומיות וחיזוקן:** (א) שיפור חוסן הכלכלי (ב) פיתוח מקורות הכנסה (ג) חיזוק ההון האנושי (ד) התייעלות ארגונית ושיפור השירות לתושב.

ג. **קידום התעסוקה והכלכלה:** (א) קידום תעסוקה איכותית, בתוך כך קידום תעסוקת נשים, יזמות וחדשנות (ב) פיתוח אזורי תעשייה (ג) קידום ופיתוח מיזמי מסחר, תיירות ותרבות (ד) פיתוח תשתיות תחבורה (ה) פיתוח החקלאות, הסדרה ותחזוקה של תשתיות.

ד. **קידום החינוך וההשכלה:** (א) המשך צמצום הפערים בתחום החינוך, בתוך כך לימוד השפה העברית מגיל צעיר (ב) עידוד השכלה גבוהה, איכותית ומותאמת לשוק התעסוקה העתידי.

ה. **העצמה קהילתית ושיפור איכות החיים של תושבי יישובי התכנית:** (א) שיפור רווחת התושב (ב) חיזוק החוסן החברתי והביטחון האישי והקהילתי (ג) עידוד ופיתוח פעילויות תרבות ספורט ופנאי.

3. בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, התשס"ט-2009 (להלן: חוק עדיפות לאומית או החוק), להכריז על יישובי התכנית כאזור עדיפות לאומית לשנים 2025-2029 לעניין החלטה זו וכמפורט בסעיפים שלהלן: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15(א), 16, 17, 18, 19, 20, 21 ו 22.

4. בנוסף, נכללות בהחלטה זו הטבות לפרט במגזר הדרוזי הנסמכות על שיקולים מקצועיים, כמפורט בסעיפים, 15(ב).

5. **הגדרות:**

א. "יישובי התכנית" או "רשויות התכנית"- כמפורט בנספח א'.

ב. "ועדת היגוי"- כמפורט בסעיף 23(ב) להלן.

6. **משרד הבינוי והשיכון:**

א. **פיתוח:**

1. **פיתוח תשתיות במרקם הוותיק והסרת חסמי תכנון ופיתוח:** להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לביצוע פיתוח ושיקום תשתיות בשכונות ותיקות ביישובי התוכנית, לרבות ניקוז מי גשם למניעת הצפות, תשתיות חשמל, תקשורת ומפגעי בטיחות והסרת חסמים במתחמים הוותיקים, לרבות הקצאת תקציב לפינויים בלתי כלכליים, רכישת נכסים ושיפוי בגין הפקעת קרקע פרטית לצרכי ציבור, בהתאם לכללים שיקבעו משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר.
2. **מוסדות ציבור:** להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול להקמת מוסדות ציבור במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית, בהתאם לכללים שייקבעו על ידי ועדת המנכ"לים הקבועה בסעיף 8(י), תוך מתן עדיפות להשלמה, הרחבה, שיפוץ, שדרוג והנגשה של מבנים שבנייתם החלה ביוזמת המשרד. ההקצאה תהיה כפופה לכל דין ולהוראות היועץ המשפטי לממשלה, ובכלל זה באשר לצורך בקביעת מבחני תמיכה שוויוניים להקצאת המשאבים.
3. לשם ביצוע סעיפים 6(א)(1) ו-2(א)(2) יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 30 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. **פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית:** להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לפיתוח ושדרוג שטחים ציבוריים פתוחים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית, בשים לב, בין השאר, לשיעור התמיכה התקציבית הנדרש מתוך עלות הפרויקט, מספר התושבים שעשויים ליהנות מהשטח הציבורי הפתוח, מצבו של השטח הציבורי הפתוח ומספר השטחים הציבוריים הפתוחים הקיימים באותו אזור וסך עלות הפרויקט. לשם כך, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 8 מלש"ח כמפורט בטבלה בסעיף האמור על פני השנים 2025-2029 ובכפוף לביצוע.

ג. **תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית ומעורבת:**

1. להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול להכנת תכנון מפורט לביצוע תשתיות ציבוריות הנדרשות בתוכניות בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית.
2. להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לסבסוד עלויות פיתוח לפרויקטים תשתיתיים ביישובי התוכנית, הנדרשים לטובת קידום בנייה של כ-1,000 יחידות דיור בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית, לרבות מענקי ראש שטח בפרויקטי דיור מעורבים (קרקע מדינה ופרטית), גובה הסבסוד יהיה עד 40,000 ש"ח עבור כל יחידת דיור בממוצע בתוכנית הרלוונטית, ואשר לא יעלה על 60% מעלות פרויקט התשתית, הנמוך מבניהם. באתרים אשר שיפועי הקרקע בהם עולים על 15% בממוצע גובה הסבסוד יגדל ב-20,000 ₪ ליחידת דיור. על אף האמור, משרד הבינוי והשיכון יהיה רשאי לקבוע, מנימוקים שיירשמו ולפי תבחינים שייקבעו, כי רף הסבסוד בפרויקטים מסוימים יעמוד על שיעור גבוה מ-60% ובלבד שלא יעלה על 75%. סבסוד כאמור בסעיף זה יינתן תוך מתן עדיפות לפרויקטים ברשויות שבתחומן קיים חוק עזר לגביית היטלי פיתוח או התחייבות להתקנת חוק עזר כאמור ולעניין סבסוד פיתוח בקרקע פרטית הצגת אישור מימוני של הרשות המקומית האמורה ליתרת עלות הפרויקט, בין היתר, באמצעות נטילת הלוואה מתאגיד בנקאי. ועדת המנכ"לים תקבע כללים להקצאת הסבסוד, בשים לב לשיקולים הבאים:

1. מתן עדיפות לקרקע מעורבת (מקרקעי ישראל וקרקע פרטית);

2. זמינות הפרויקט וצפי הוצאת היתרי בנייה ;
3. מתן עדיפות לפרויקטים בצפיפות דיור גבוהה ;
4. לשם ביצוע האמור בסעיף זה, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון, סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 ;
- ד. **פעילות חברתית:** להנחות את משרד הבינוי והשיכון לתמוך בהקמה, הצטיידות והפעלת הפרויקט החברתי בתוכניות לגיל הרך באמצעות הרשויות המקומיות ביישובי התוכנית וללוות אותו בהתאם למבחני התמיכה שנקבעו לעניין. לשם כך, משרד האוצר יקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
7. **רשות מקרקעי ישראל - הקרן לשטחים פתוחים:** לרשום את הודעת מנהל רשות מקרקעי ישראל, שלפיה יביא בפני הנהלת הקרן לשמירה על השטחים הפתוחים הצעה שלפיה יוקצו לרשויות הדרוזיות ברמת הגולן תקציב שלא יפחת מ-0.25% מכספי הקרן המיועדים לרשויות מקומיות או 1 מלש"ח, הנמוך מבניהם, בשנים 2025-2029. הכל בכפוף להגשת בקשות מתאימות, בהתאם לנהלי הקרן ולטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על הישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בפרק העדיפות הלאומית להלן.
8. **האצת הליכי התכנון והסרת חסמים:**
 - א. בהמשך לסעיף 8(א) בהחלטת הממשלה בעניין תוכנית לפיתוח והעצמה כלכלית חברתית ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029, המובאת לאישור הממשלה במקביל להחלטה זו, יוקצה למינהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 8 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת מימון פעילות ועדת התכנון המשותפת בהתאם לנאמר בסעיף הנ"ל ביישובי התוכנית.
 - ב. **תגבור מחלקות ההנדסה ברשויות:** להנחות את מינהל התכנון לתגבר את מחלקות ההנדסה ברשויות התוכנית לטובת האצת התכנון באמצעות הקצאת כוח אדם מקצועי ומיומן בתחום התכנון וקידום פרויקטים, לפי צרכי כל רשות מקומית. לשם כך, יוקצה מהמקורות האמורים בסעיף 26 למינהל התכנון סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
 - ג. **האצת התכנון המתארי:** להנחות את מינהל התכנון לפעול להשלמת התכנון המתארי ביישובי התוכנית, שבהם נדרש עדכון התכנון המתארי ו/או השלמתו. לשם כך, יוקצה למינהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 2 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
 - ד. **האצת התכנון הסטטוטורי המפורט:**
 1. לשם ביצוע תכנון סטטוטורי מפורט והסדרת המצב הקיים בקרקע מעורבת (בבעלות מדינה ובבעלות פרטית) מרובת בעלים או קרקע בבעלות פרטית מרובת בעלים, יקדם משרד הבינוי והשיכון תכנון מפורט, לרבות תוכניות איחוד וחלוקה ותוכניות לצרכי רישום ביישובים התוכנית. לשם ביצוע האמור, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 7 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לביצוע בפועל.
 2. להטיל על משרד הבינוי והשיכון ומינהל התכנון לבחון אם ישנן תוכניות מפורטות ביישובי התכנית שמתאימות לקידום בוועדה למתחמים מועדפים לדיוור (ותמ"ל), בהתאם להוראות החוק לקידום הבנייה במתחמים מועדפים (הוראת שעה), התשע"ד-2014, תוך מתן דגש, בין היתר, על תוכניות שניתן לממשן בתקופה קצרה, ובהתאם ליתר השיקולים והתנאים הנדרשים על פי דין.

ה. **המרכז למיפוי ישראל:**

1. **האצת הליכי ההסדר והרישום:** להנחות את מנהל המרכז למיפוי ישראל והרשות לרישום והסדר זכויות במקרקעין (להלן – **מפ"י**) לפעול לצמצום פערי הרישום בקידום הסדר קרקעות ב 10 גושים ביישובי התכנית וכן לתת עדיפות בקידום הסדר קרקעות.

2. **מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים:** להנחות את מנהל המרכז למיפוי ישראל לפעול למיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך מתן שמות וכתובות ביישובי התכנית בשפה העברית ובשפה הערבית, וכן פיתוח יישום לחישוב של מרחקי הליכה של תלמידים למוסדות חינוך.

3. **הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים:** להנחות את מנהל המרכז למיפוי ישראל להקים תשתית טכנולוגית מתקדמת הכוללת מערכת מידע גאוגרפית על יישובי התכנית, לרבות מיפוי מפורט לצורך קידומן של תכניות ופיתוחם הכלכלי והחברתי של היישובים.

4. לשם ביצוע הסעיפים לעיל, יוקצה למפ"י מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 5 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. **ועדת מנכ"לים למעקב ובקרה והסרת חסמים:** ועדת המנכלים שהוקמה לפי סעיף 8(י) להחלטת הממשלה שעניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029 המובאת לאישור הממשלה במקביל להחלטה זו תשמש צוות מעקב, בקרה והסרת חסמים ייעודי גם לטובת החלטה זו.

9. **משרד הפנים:**

א. **תגבור התקציב השוטף ברשויות המקומיות:** להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 80 מלש"ח בשנים 2025-2029 לצורך תגבור הצרכים המוניציפליים השוטפים של רשויות התכנית ולטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התכנית. הקצאת התקציב וחלוקתו בין יישובי התכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים לחלוקת התקציב שגובשו בעקבות החלטת ממשלה 717 על ידי משרד הפנים, אגף התקציבים במשרד האוצר ובתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי במשרד ראש הממשלה ובהתאם לייעודים שייקבעו על ידי צוות זה לטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כמפורט בפרק העדיפות הלאומית להלן. לשם כך, יוקצה למשרד הפנים סך של 80 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בשנים 2025-2029.

ב. **תגבור תקציבי פיתוח:** להטיל על משרד הפנים להקצות 19 מלש"ח עבור פיתוח יישובי התוכנית, לרבות אפשרות לקידום פרויקטים תשתיתיים מתוכננים אשר חסר המימון להשלמתם. מתוך התקציב האמור, 8 מלש"ח יבואו על בסיס תקציבי הפיתוח המוקצים להם בהתאם לנוסחת ההקצאה מדי שנה במשרד הפנים ו-11 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025 עד 2029. הקצאת התקציב תיעשה בהתאם לנוסחת הקצאת תקציבי הפיתוח הנהוגה במשרד הפנים.

ג. **חיזוק והעצמת הרשויות המקומיות:** להטיל על משרד הפנים להקצות סך של 14 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029, לטובת תכנית לחיזוק והעצמת יישובי התכנית. לצורך כך, משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 6 מלש"ח וסך של 8 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26, וזאת בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. התכנית תבחן בין היתר את אופן החלוקה ליישובי התכנית ותיתן מענה לנושאים הבאים:

1. חיזוק ההון האנושי ופיתוח תרבות ארגונית;
 2. פיתוח כלכלי, פיתוח אזורי ושיפור השירות לתושב ברמה המקומית והאזורית;
 3. דיגיטציה והשלמת פערים דיגיטליים;
 4. תמריצים לרשויות מצטיינות;
 5. קניית שירותי ייעוץ חיצוניים למיצוי משאבים;
 6. שיפור היערכות הרשויות המקומיות לחירום;
 7. הנגשת מבני ציבור;
- ד. **מבני דת- רשויות מקומיות:** להנחות את משרד הפנים להקצות תקציב לרשויות התוכנית, בכפוף לכל דין, לצורך סיוע בהקמה, בשיפוץ ובאחזקת בתי לוויית (בתי עם), מקומות קדושים, בתי קברות ובתי תפילה ברשויות התכנית. הקצאת התקציב לכל רשות תהיה בהתאם לתבחינים שייקבעו על-ידי משרד הפנים ואגף התקציבים במשרד האוצר ובתיאום עם הרשות ובכפוף לתוכנית עבודה רשותית שתאושר על-ידי הגורמים לעיל. היקף התוכנית יעמוד על סך של 5.5 מלש"ח. לצורך כך משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח וסך של 4 מלש"ח יוקצו למשרד הפנים מהמקורות האמורים בסעיף 26, וזאת בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
10. **משרד החינוך:**
- להנחות את משרד החינוך להמשיך במהלך השנים 2025-2029 את הפעילות בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי יחד עם ראש הרשות והממונה על התקציבים במשרד האוצר או מי מטעם, בהיוועצות עם נציגים מרשויות התכנית. היקף התוכנית יעמוד על סך של 50 מלש"ח, מתוכם יוקצו למשרד החינוך סך של 42 מלש"ח לטובת החינוך הפורמאלי ו-8 מלש"ח לטובת החינוך הבלתי פורמלי מהמקורות האמורים בסעיף 26. לצורך כך יקצה משרד החינוך מתקציבו סך של 15 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 כמו כן, סך של 35 מלש"ח יוקצו מהמקורות המפורטים בטבלה בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. התכנית תכלול הערכה ומדידה ותיתן מענה בתחומים שלהלן:
- א. **חינוך פורמלי:** משרד החינוך יגבש יחד עם הרשות מותאמת לצורכי היישובים שתכלול פעולות לשיפור הידע, היכולות והמיומנויות של התלמידים ביישובי התכנית לאורך הרצף החינוכי, וזאת בין היתר על ידי תגבור פעילויות, לימודי (STEM) מט"ח, הקמת עוגנים ויוזמות חינוכיות ביישובי התכנית כמו רווחה חינוכית, פעולות לשיפור האקלים החינוכי, שיפור, שדרוג והצטיידות מעבדות ומרחבים לכל שכבות הגיל, במטרה לחזק מיומנויות המאה-21, טיפול וליווי משפחות לתלמידים בסיכון, תגבור מקצועות ליבה ואומנויות, עידוד מצוינות, לרבות בבחינות הבגרות ועידוד תלמידי בתי ספר ללימודים גבוהים בדגש על מקצועות מותאמים לשוק התעסוקה, חינוך לקריירה, השכלת מבוגרים ופעולות לשיפור השליטה בשפות בדגש על העברית הדבורה, לאורך הרצף החינוכי, טיפוח מנהיגות ופיתוח מקצועי בקרב הצוותים החינוכיים, ופיתוח והטמעת חומרי למידה מותאמים בכל תחומי הדעת לחברה הדרונית ברמת הגולן. לצורך כך יוקצו למשרד החינוך סך של 27 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 ומשרד החינוך יקצה מתקציבו על פני השנים 2025-2029 סך של 15 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה בסעיף 26.
- ב. **חינוך בלתי פורמלי:** להנחות את משרד החינוך לגבש יחד עם הרשות, תכנית לחיזוק תחומי המצוינות והובלת השינויים בקרב בני הנוער ביישובי התוכנית. התכנית תכלול חיזוק תחומי

המצוינות, המנהיגות והובלת השינויים בקרב התלמידים ביישובי התכנית, פעילות בלתי פורמאלית החל מחינוך טרום חובה ועד החינוך העל יסודי והתיכונים, ותכלול חוגים, פעילות חברתית, העשרה וחינוך סביבתי וזאת תוך דגש על מענים לאורך הרצף החינוכי בהתאם לצורך ומענים דיפרנציאליים בין יישובים ובחירת המענים ברמה הבית ספרית. לצורך כך משרד האוצר יקצה למשרד החינוך סך של 8 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029.

הסעות למוסדות חינוך: משרד החינוך יגבש תכנית להסדרת ותקצוב נושא ההסעות לתלמידי מוסדות החינוך (כולל בעלי מוגבלויות) בכלל יישובי התכנית שמתאפיינים בטופוגרפיה ותשתיות קשות עם שיעורי שיפועים גבוהים ופרוסים על פני שטחים גדולים. זאת, במסגרת ועדה משרדית, תוך היועצות עם הרשות. לצורך כך יוקצו למשרד החינוך סך של 1.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור. למניעת כפל תקצוב, יובהר שחלק מהסעיפים הצפויים להיכלל בתוכנית משולבים בבסיס תקציב משרד החינוך. לפיכך, ככל שפריט בתוכנית הוכלל כבר באותו היקף כספי לאותה מטרה ולאותו פרק זמן בבסיס התקציב, יראו אותו כאילו תוקצב במסגרת התוכנית.

11. **משרד הרווחה - תגבור שירותי רווחה:** להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להמשיך ולתגבר את הפעילות בתחום הרווחה ביישובי התוכנית בשנים 2025-2029 בהתאם לקריטריונים שייקבעו בתיאום עם הרשות וראשי הרשויות בהתאם לצרכים הייחודיים של יישובי התכנית, במימון ממשלתי מלא, בהשקעה כוללת של 15 מלש"ח. לצורך כך יוקצו למשרד הרווחה סך של 10 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26, כמו כן משרד הרווחה יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

12. **משרד העבודה:** להנחות את משרד העבודה לפעול לטובת המשך שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה ברשויות התכנית, בכלל זאת באמצעות מרכז הכוון תעסוקתי, תכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות וקידום תכניות תעסוקה ביישובי התכנית. לצורך כך יוקצו מהמקורות האמורים בסעיף 26 למשרד העבודה סך של 10 מלש"ח ומשרד העבודה יקצה מתקציבו סך של 10 מלש"ח שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

13. **המשרד לביטחון לאומי - הרשות הלאומית לביטחון קהילתי:** להנחות את המשרד לביטחון לאומי להרחיב את תוכניות הרשות הלאומית לביטחון קהילתי ביישובי התוכנית בתחומי מניעת האלימות והתנהגות אנטי חברתית וכן המאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול לרבות פריסת תשתית טכנולוגית (מצלמות ומערכים) למתן מענה יישובי או אזורי, בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע המשרד, והכול בהלימה להחלטת ממשלה מס' 549 מיום 24 באוקטובר 2021, ותוך דיווח לצוות היישום הקבוע בה. לצורך כך יוקצו סך של 7.7 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029, מתוכם יוקצו למשרד לביטחון לאומי סך של 3.85 מלש"ח בשנים 2025-2029 מהמקורות האמורים בסעיף 26 והמשרד לביטחון לאומי יקצה מתקציבו סך של 3.85 מלש"ח בשנים 2025-2029 בהתאם לטבלה שבסעיף 26

14. **משרד התרבות והספורט:**

א. **פעילויות תרבות:** להורות למשרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תכנית לעידוד והרחבת פעילויות התרבות והאמנות ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 2 מלש"ח, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 וזאת במסגרת תקנת הרשאה להתחייב. ביצוע הוראות סעיף זה יעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ב. **פעילות ספורט:** להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש בתיאום עם הרשות, תכנית לחיזוק ותגבור פעילויות הספורט המקצועי או העממי ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 3 מלש"ח, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 ובפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. ביצוע הוראות סעיף זה יעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ג. **תשתיות ספורט:** להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תכנית לצמצום פערים בתשתיות פיזיות בתחום הספורט במסגרת תכנית המתקנים הלאומית לספורט כפי שהתפרסמה או תתפרסם מעת לעת ובכפוף לכללי החלוקה הקבועים בה. לצורך כך יוקצו למשרד התרבות והספורט סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח בהתאם לטבלה שבסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

15. תחום המדע והחדשנות הטכנולוגית:

א. להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה לתמוך בפעילות חינוכית בלתי פורמלית בתחומי המדעים והטכנולוגיה. לצורך כך, בין השנים 2025-2029 יקצה המשרד מתקציבו 2 מלש"ח נוספים לרשויות התוכנית מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה במסגרת אמות המידה המקובלות במשרד ובכפוף לכללי מבחן התמיכה וכל דין. לצורך כך יוקצו למשרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה סך של 1 מלש"ח והמשרד יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח בהתאם לטבלה בסעיף 26.

ב. **הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית:** לרשום את הודעת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן - **רשות החדשנות**) כי תפעל בשנים 2025-2029 לעידוד יזמות טכנולוגית, הקמת חברות הזנק ושילוב בני המגזר הדרוזי בתעסוקה בענף ההייטק, הכל בשים לב לכלים ולאמצעים העומדים לרשותה, תוך בחינת התאמתם למצב הקיים באזור. לצורך מימון סעיף זה, יוקצו לרשות החדשנות סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על השנים 2025-2029. פעילויות רשות החדשנות כאמור בהחלטה זו לעיל תבוצענה בהתאם להוראות החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, תשמ"ד-1984, לסמכויותיה ולאמצעים העומדים לרשותה ומבלי לפגוע בסמכויות האורגנים שלה.

16. המשרד להגנת הסביבה:

א. יוקצה למשרד להגנת הסביבה סך של 3.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת ביצוע פרויקטים סביבתיים ביישובי התוכנית, לרבות לטובת נושאי חינוך סביבתי, השתתפות במימון הכשרת עובדי רשויות התוכנית בנושאי סביבה, השתתפות בעלויות פיקוח ואכיפה סביבתיים ביישובי התוכנית ופרויקטים בנושא התמודדות עם משבר האקלים ביישובי התוכנית, כל אלו בתנאים שיקבע המשרד להגנת הסביבה.

ב. להנחות את המשרד להגנת הסביבה לפנות לקרן לשמירת הניקיון (להלן - **הקרן**) בבקשה כי תבחן, בכפוף לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984 והתקנות לפיו, להקצות מתקציבה סך של עד 7 מיליון, הקמת תשתיות לטיפול בפסולת גזם ופסולת בניין ביישובי התוכנית ופינוי מפגעי פסולת, לסוגיה מהשטחים הפתוחים, שביישובי התוכנית וטיפול בהם באמצעות מחזור ככל האפשר, והכל בהתאם לתנאים שתקבע הקרן.

ג. סך התקציב כאמור בסעיפים 8(א) ו-8(ב) יוקצה בין יישובי התכנית באופן הבא: 30% יחולק באופן שווה בין כל רשויות ההחלטה ו- 70% יוקצה ביניהם באופן יחסי למספר התושבים בהם.

17. **משרד החקלאות וביטחון המזון:** להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון:

- א. לפעול למתן מענקי השקעות הון עבור חקלאים ביישובי התכנית לטובת המאמץ להבטחת ביטחון המזון הלאומי;
- ב. לפעול לקידום תכנית הדרכה והכשרה ייעודית לתושבי יישובי התכנית לצורך כניסתם של תושבי יישובי התכנית לענפי חקלאות חדשים ולשימוש בשיטות גידול מתקדמות כולל באמצעות חלקות מודל לבחינת טכנולוגיות וגידולים חדשניים;
- ג. לפעול להקמה, שדרוג והכשרה של תשתיות מים חדשות וקיימות ביישובי התוכנית במטרה לאפשר הוספה של שטחים חקלאיים;
- ד. לפעול לשיקום דרכים חקלאיות קיימות ולפריצות דרכים חדשות במטרה לאפשר לתושבי יישובי התכנית גישה נוחה ובטוחה לעיבוד הקרקע וטיפול בתוצרת החקלאית;
- ה. לפעול להקצאת תקציבים במסגרת נוהל התמיכות בפרוייקטי ניהול נגר על ידי רשויות ניקוז, לטובת ביצוע פעולות הסדרה ותחזוקה של תשתיות ניקוז באגני ניקוז המשפיעים על יישובי התכנית באמצעות רשויות הניקוז;
- ו. לפעול לתמיכה בהקמת חוות חקלאיות חדשות או שדרוג ושיפוץ חוות חקלאיות קיימות לצורך יישום תוכנית זו, משרד החקלאות וביטחון המזון יקצה מהמקורות האמורים בסעיף 26 סך של 10 מלש"ח על פני השנים 2025-2029 וזאת באופן הבא: בשנת 2025 יוקצה סך של 2 מלש"ח לטובת משרד החקלאות וביטחון המזון. בשנים 2026-2029 יוקצה בכל שנה סך של 0.75 מלש"ח למשרד החקלאות וביטחון המזון יקצה מתקציבו סך של 1.25 מלש"ח בהתאם לטבלה בסעיף 26.

18. **משרד הכלכלה והתעשייה:**

- א. **פיתוח אזורי תעשייה:** להורות למשרד הכלכלה והתעשייה לגבש יחד עם הרשות, בתוך 120 יום, תכנית להשלמת תכנון, ופיתוח אזורי תעשייה, לרבות השתתפות בהוצאות פיתוח וניהול אזורי התעשייה החדשים והקיימים בתחומי רשויות התוכנית (להלן - **אזורי התעשייה**), בהתאם לנהלי מנהל אזורי תעשייה. לצורך כך יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 15 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
- ב. **מסלולי הון אנושי ייחודי חדש:** על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני העדה הדרוזית מיישובי התוכנית, להטיל על הרשות להשקעות במשרד הכלכלה והתעשייה (להלן - **הרשות להשקעות**), לגבש בתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר הוראת מנכ"ל ייחודית, לטובת קליטתם בשוק התעסוקה של בני העדה הדרוזית והצ'רקסית מיישובי התוכנית. עבור יישום הוראת המנכ"ל יוקצו לרשות להשקעות סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.
- ג. **תיעדוף במסלולי הון אנושי בתעשייה עתירת הידע:** על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני האוכלוסייה הדרוזית מיישובי התוכנית בתחום התעשייה עתירת הידע, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף בקשות להעסקתם בתוכניות הקמה, וזאת במסגרת הוראות המנכ"ל 4.18 ו- 4.20 שמפעילה הרשות להשקעות. לשם כך יוקצו 2 מלש"ח, מתוכם יוקצו למשרד הכלכלה והתעשייה סך של 0.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 והמשרד יקצה מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. תיעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל.

בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק מהתקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' וה' של הרשות להשקעות.

ד. **פריזון וייצור מתקדם:** על מנת להעלות את רמת החדשנות והפריזון במפעלי תעשייה ביישובי התוכנית, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף, במסגרת הוראת מנכ"ל 4.68, בקשות שיוגשו על ידי מפעלים מיישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 1.5 מלש"ח מתקציבי הרשות להשקעות בהתאם לטבלה בסעיף 26 וסך של 1.5 מלש"ח יוקצה לרשות ההשקעות מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. תעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל. בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק התקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' וה' של הרשות להשקעות.

ה. **סיוע לעסקים קטנים ובינוניים:** להטיל על הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה לפעול לעידוד, קידום ופיתוח העסקים הקטנים והבינוניים ביישובי התוכנית, בהיקף של 3.3 מלש"ח לפי הטבלה שבסעיף 26, מתוכם יוקצה לסוכנות סך של 2.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 כמו כן, משרד הכלכלה יקצה מתקציבו סך של 0.8 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. **הכשרות מקצועיות:** להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה לפרסם מקצה ייעודי במסגרת הוראת מנכ"ל 1.8 למעסיקים שהאתר בו פועל עסקם הינו ביישובי התוכנית ולתעדף בקשות של מיזמים משותפים בהם המוכשרים או המעסיקים הינם תושבי יישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

19. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי:

א. **תקצוב למבני ציבור:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך ברשויות התוכנית בהקמה, שיפוץ, תכנון והצטיידות של מבני ציבור, לרבות תשתיות שאושרו לפי כל דין ובכלל זה בפיתוח תשתיות מים וביוב. ברשויות בהן משק המים מופעל באמצעות תאגיד תועבר התמיכה לפיתוח תשתיות מים וביוב לתאגיד המים באמצעות הרשויות. לצורך כך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 8 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה על פני השנים בשנים 2025-2029.

ב. **מיתוג ומיזמי תיירות:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, בתיאום עם משרד התיירות, להמשיך בשנים 2025-2029 ביישום התוכנית למיתוג התיירות ומיזמי תיירות ביישובי התוכנית. לצורך כך משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח מתקציבו בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. **מרכזי נעורים:** להנחות את המשרד להפעיל בשנים 2025-2029 את פרויקט "מרכזי נעורים" ביישובי התוכנית. מרכזים אלה יפעלו באופן עצמאי להעצמת בני הנוער ואוכלוסיית הצעירים הדרוזיים ביישובי התוכנית, על ידי פיתוח מנהיגות, חיזוק ההתנדבות והמעורבות החברתית, שיפור הישגים לימודיים, חינוך למצוינות, מתן מענה לנוער בסיכון ועשייה למען החברה והסביבה פעילות המיזם תלווה על ידי ועדה בהשתתפות משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי והרשות. לצורך יישום סעיף זה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה מתקציבו סך של 6 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. **מנועי צמיחה כלכליים לרשויות:** משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה סך של 5.2 מלש"ח לטובת פרויקטים מניבים כלכלית לרשויות התוכנית בהתאם לטבלה שבסעיף 26. לצורך כך יוקצו למשרד

הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 5.2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. הפעילות האמורה תיעשה בהתאם למבחן תמיכה שיפרסם משרד.

ה. **יחידות צעירים:** להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך באוכלוסיית הצעירים של רשויות התכנית, במטרה לקדם מענים ופעילות לחיזוק והעצמת אוכלוסיית הצעירים. לשם כך, יוקצו למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 2 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 כמו כן המשרד יקצה מתקציבו סך של 1 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יבצע את הפעולות הנדרשות ממנו בסעיפים 1-5 לעיל לצורך יישום החלטה זו, בכל יישובי התוכנית, לרבות ביישובים שאינם בתחומי הנגב או הגליל, בהתאם להגדרתם לפי חוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"ב-1991 וחוק הרשות לפיתוח הגליל התשנ"ג-1993.

20. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים:

א. **תכנון ופיתוח תשתיות תחבורתיות:** להורות למשרד התחבורה להכין תכנית פיתוח תשתיות תחבורה ביישובי התכנית, וכן לנקוט בפעולות נוספות לשיפור תשתיות התחבורה העירונית ובכלל זה: כבישים עירוניים, כבישי טבעת, ביצוע תוכניות תמרור, חניוני רכב כבד, כבישים חוצה יישובים וקידום תכנון סטטוטורי ומפורט, הכל ביישובי התוכנית. היקף התוכנית יעמוד על 100 מלש"ח, 50 מלש"ח מתקציב משרד התחבורה והבטיחות בדרכים ו-50 מלש"ח יוקצו למשרד התחבורה מהמקורות האמורים בסעיף 26 וזאת בפריסה על פני השנים 2025-2029, בהתאם לטבלה בסעיף 26. הכל מותנה ובכפוף למגבלות התקציב שיאושר בגין השנים 2025-2029.

ב. **תחבורה ציבורית:** להורות למשרד התחבורה לגבש תוכנית לפיתוח התחבורה הציבורית ביישובי ההחלטה, לרבות הסדרת התשתיות הנדרשות לתפעול התחבורה הציבורית כולל מסופים, תחנות קצה, תחנות עצירה לאוטובוסים. לצורך כך משרד התחבורה יקצה מתקציב סל פיתוח מסופים על פי כללי ההקצאה בנהוגים לגביו, סך של 4 מלש"ח בהתאם לטבלה שבסעיף על פני השנים 2025-2029 בפריסה כאמור בסעיף 26. בכפוף להוראות חוק התקציב ניתן יהיה להעביר עודפים בין השנים.

21. **משרד התיירות:** משרד התיירות יפעל לפיתוח התיירות ביישובי התכנית, בהתאם לתוכנית שתגובש על ידי משרד התיירות ובתיאום עם הרשות ובכפוף לנהלים הקבועים במשרד התיירות. התכנית תתייחס לפיתוח תשתיות תיירות ציבוריות, אכסון מלונאי ושינוק, ובכלל זה הובלת המיתוג ופעולות לעידוד התיירות בשנים 2025-2029. היקף התכנית יעמוד על 10 מלש"ח, לצורך כך יוקצו למשרד התיירות סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 26 ומשרד התיירות יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה שם.

22. **משרד האנרגיה והתשתיות:** להנחות את משרד האנרגיה והתשתיות לפעול לקידום מעבר לאנרגיה מקיימת ביישובי התכנית, באמצעות קידום פרויקטים בתחום אנרגיה מקיימת, ובכלל זה, בין היתר, פרויקטים להתייעלות באנרגיה, ייצור אנרגיה מתחדשת ואגירת אנרגיה. לצורך כך משרד האנרגיה והתשתיות יקצה מתקציבו סך של 2.5 מלש"ח כמפורט בטבלה בסעיף 26 בשנים 2025-2029, אשר יועבר לפרויקטים ביישובי התכנית, בהתאם לקריטריונים והנחיות שיקבע משרד האנרגיה והתשתיות.

23. כללי:

א. המשרדים הכלולים בהחלטה זו יגישו למשרד ראש הממשלה ברבעון הראשון בכל שנה תכנית עבודה לביצוע חלקיהם כאמור בהחלטה זו. כמו כן, ידווחו למשרד ראש הממשלה אחת לרבעון על

ההתקדמות ביישום סעיפי החלטה שבאחריותם וזאת בהתאם לטופס הדיווח המצורף בנספח ג' בהחלטה זו.

ב. **ועדת היגוי:** ועדת ההיגוי ליישום החלטה זו תהיה ועדת ההיגוי שהוקמה לפי סעיף 24(ב) להחלטת הממשלה שעניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי בישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029. (להלן – **ההחלטה המקבילה**)

תפקידי הוועדה וסמכויותיה יהיו כדלקמן:

1. במהלך הרבעון הראשון של כל שנה- ועדת ההיגוי תקבע מדדים ויעדים לכל אחד משרדי הממשלה שבהחלטת הממשלה וזאת במסגרת תוכנית העבודה השנתית שלו.

2. לדון בתוכניות העבודה ליישום החלטה זו ולאשרן. תכניות אלו יוגשו לוועדה על ידי המשרדים והיחידות הרלוונטיים.

3. לבצע פיקוח ומעקב אחר יישום החלטה זו.

4. לפעול להסרת חסמים בביצוע ההחלטה וזאת מבלי לגרוע מסמכויות משרדי הממשלה, מוסדות התכנון וגופים סטטוטוריים על פי דין.

5. ועדת ההיגוי תתכנס לפחות אחת לחציון.

ג. על מנת להביא להגברת האמון של הציבור ברשויות התכנית בפעילות משרדי הממשלה, הרשות תקדם אסטרטגיית מיתוג והסברה לפעילות משרדי הממשלה הנעשות מכוח החלטה זו (לוגו לתוכנית, שם לתוכנית ואסטרטגיית מיתוג ופרסום). הממשלה מנחה את משרדי הממשלה לשתף פעולה ולאמץ את המיתוג הייעודי שייקבע על ידי הרשות.

ד. יישום התקציבים שהוקצו לפי החלטה זו ייעשה בכפוף לכל דין בפרט פעולות מסוג תקצוב, רכש או תמיכות אשר תבוצענה, בין השאר, בהתאם להנחיות החשב הכללי והיועצת המשפטית לממשלה וליתר הכללים הרלוונטיים בנושאים אלו, לרבות בעניין מניעת כפל מימון. יישום התקציבים בדרך של תמיכה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, ייעשה במסגרת מבחני תמיכה כלליים בפעילות הנתמכת הנדונה, ככל שישנם.

ה. אופן חלוקת התקציבים, מיפוי הצרכים וגיבוש קולות קוראים הנגזרים מהחלטה זו, יבוצע בשיתוף עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הדרוזית והצ'רקסית במשרד ראש הממשלה.

24. **הרשות לפיתוח כלכלי- חברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים:**

א. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תהיה אחראית על תכלול התכנית, ריכוזה ומעקב אחר יישומה ע"י משרדי הממשלה ורשויות התוכנית אל מול ועדת ההיגוי. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תרכז את עבודת ועדת ההיגוי.

ב. המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה שהחלטה נוגעת לעניינם ימנו גורם מקצועי בכיר אשר ירכז את עבודת המשרד בכל הקשור לדיווח לרשות, לוועדת ההיגוי ולגיבוש תכנית העבודה ויישומה. גורם זה ידווח לרשות לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הדרוזית והצ'רקסית בתוך 30 יום מקבלת החלטה זו על התקדמות תכנית העבודה במשרדו ועל חסמים, פערים או כשלים בביצועה ושתף פעולה באופן מלא עם הרשות. ריכוז התכנית על ידי הגורם המקצועי יבוצע אל מול הגורמים הממונים במשרדים ומול רשויות התוכנית הרלוונטיות והרשות, בהתאם לצורך ולסוג הפעילות שנקבעה.

- ג. כתנאי למתן תקציבי ההחלטה, יישובי התכנית יתחייבו לדווח באופן ובתדירות הנדרשים וישתפו פעולה עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי בהתאם לנוהל דיווח שיפורסם על ידה בתוך 60 ימים ממועד קבלת החלטה זו. למימוש סעיף זה, ראש הרשות המקומית ימנה עובד בכיר מטעמו לביצוע האמור.
- ד. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תפעל בשקיפות מרבית ותפרסם לציבור את מסגרת המדידה של התכנית ועדכונייה על אודות סטטוס היישום ועמידה ביעדי ההחלטה.
- ה. להנחות את משרד ראש הממשלה להקצות סך של 10 מלש"ח, 5 מלש"ח מתקציבו בהתאם לטבלה שבסעיף 26 ו- 5 מלש"ח יוקצו מהמקורות האמורים בסעיף 26, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לצורך תקצוב הפעילות הייעודית של הרשות. פעילות זו כוללת בין היתר פרסום קולות קוראים, מיזמים משותפים, תכנון אסטרטגי, הסרת חסמים בלתי צפויים, קידום פרויקטים אזוריים, פיתוח קהילתי וחברתי ועוד. כמו כן, להנחות את הרשות לפעול לגיבוש תוכנית פעולה מדידה לחיזוק תשתיות החוסן בחברה הדרוזית והצ'רקסית, בדגש על העצמת ארגוני חברה אזרחית בתחום זה ובתחומים נוספים. תוכנית הפעולה תכלול הצגת תמונת מצב, אתגרים וחסמים בכל הקשור להעצמת ארגוני החברה האזרחית בחברה הדרוזית והצ'רקסית ביחס לאוכלוסייה הכוללת וזאת בדגש על הגברת החוסן וההשתלבות בכל תחומי החיים. עוד תכלול התוכנית אמצעים וכיווני פעולה לצמצום הפערים שיזוהו.
25. אין באמור במנגנוני המעקב והבקרה הקבועים לעיל כדי לגרוע מתחולת סעיפים 154-158 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, ביחס להטבות הניתנות מכוח פרק כ"ו לחוק האמור.
26. בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך יישום כלל הצעדים בהחלטה זו ולצורך מימון פעולה מאזנת כהגדרתה בסעיף 40א לחוק האמור, יוקצה סך של כ-520.7 מלש"ח, בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לחלוקה שלהלן ולטבלה התקציבית המצורפת ולכשיאושר חוק התקציב השנתי לשנת 2025:
- א. 368 מלש"ח מתוך הסכומים שיועדו בהצעת חוק התקציב לשנת 2025 לטובת החלטות ממשלה בעניין רשויות מקומיות בשנים 2025-2029.
- ב. 152.65 מלש"ח מתקציבי המשרדים המצוינים בהחלטה, כמפורט בטבלה שלהלן:

משרד	סעיף	סה"כ תקציב	משרדי	תוספתי	2025	2026	2027	2028	2029
בינוי ושיכון	תכנון- האצת תכנון מפורט	10		10	2	2	2	2	2
בינוי ושיכון	פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית	8		8	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6
בינוי ושיכון	פיתוח תשתיות במרקם הוותיק והסרת חסמי תכנון ופיתוח	30		30	6	6	6	6	6
בינוי ושיכון	תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית/מעורבת	10		10	2	2	2	2	2
בינוי ושיכון	פעילות חברתית	10		10	2	2	2	2	2
רמ"י	הקדן לשיקום שטחים פתוחים	5	5	0	1	1	1	1	1
מינהל התכנון	תכנון- קידום ותיקון והסרת חסמים בתוכניות מתאר	2		2	1	1			
מינהל התכנון	תכנון- וועדת תכנון משותפת	8		8	2	2	2	2	0
מינהל התכנון	תכנון-תגבור מחלקות הנדסה ברשויות	5		5	1	1	1	1	1
מפ"י	תכנון- מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים	0		0	0	0	0	0	0
מפ"י	הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים	0		0	0	0	0	0	0
מפ"י	תכנון- צמצום פערי הרישום בתכניות קיימות ומאושרות	5	0	5	1	1	1	1	1
הפנים	רשויות- צמצום פערים	80		80	16	16	16	16	16

3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	11	8	19	תגבור תקציב פיתוח	הפנים
3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	8	8	16	העצמת רשויות	הפנים
1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	4	1.5	5.5	רשו"מ- בתי עם ועלמין	הפנים
8.4	8.4	8.4	8.4	8.4	27	15	42	חינוך פורמלי	חינוך
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	8	0	8	חינוך בלתי פורמלי	חינוך
0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	1.5	0	2	הסעות	חינוך
3	3	3	3	3	10	5	15	תגבור שירותי רווחה	רווחה
4	4	4	4	4	10	10	20	פעילות תעסוקתית	עבודה
1.54	1.54	1.54	1.54	1.54	3.85	3.85	8	הרשות לביטחון קהילתי	בל"מ
2	2	2	2	2	5	5	10	הקמת מתקני ספורט ביישובי התכנית	תרבות וספורט
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	2	1	3	פעילות ספורט	תרבות וספורט
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	2	1	3	פעילות תרבות	תרבות וספורט
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	1	1	2	משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה	מדע
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	רשות החדשנות	מדע
2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	4	8	12	פרויקטים לשיפור הסביבה, קרן הניקיון ואקלים	הגנת הסביבה
1.75	1.75	1.75	1.75	3	5	5	10	חיזוק החקלאות והתשתיות החקלאיות	חקלאות
3	3	3	3	3	15	0	15	פיתוח אזורי תעשייה ותמיכה במנהלות באזורי תעשייה	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	מסלול הון אנושי ייחודי חדש	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	1.5	2	תיעדוף במסלולי הון אנושי בתעשיות עתירת ידע	כלכלה
0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	1.5	1.5	3	הגברת הפריון ויצור מתקדם	כלכלה
0.66	0.66	0.66	0.66	0.66	2.5	0.8	3.3	סיוע לעסקים קטנים ובינוניים ומינהלת מעסיקים	כלכלה
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	2	0	2	הכשרות מקצועיות	כלכלה

0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	1	0	1	מיתוג התיירות	נגב-גליל
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	8	0	8	תקצוב משלים למבני ציבור	נגב-גליל
1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	0	6	6	מרכזי נעורים	נגב-גליל
1.04	1.04	1.04	1.04	1.04	5.2	0	5.2	פרויקטים כלכליים מניבים ברשויות	נגב-גליל
0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	1	2	3	מרכזי צעירים	נגב-גליל
20.8	20.8	20.8	20.8	20.8	50	54	104	השקעות בתחבורה	תחבורה
2	2	2	2	2	5	5	10	פיתוח ענף התיירות ביישובי התכנית	תיירות
0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0	2.5	2.5	פרויקטים	אנרגיה
2	2	2	2	2	5	5	10	תקציב פעילות רשות	רה"מ
102.5	104.5	104.5	104.5	105.7	368.05	152.65	520.7		סה"כ

27. יישום החלטה זו, על כל סעיפיה, כפוף לאישורו בכנסת של חוק התקציב לשנת 2025.

נספח א'-רשימת יישובי התכנית

מס' תושבים*	ישוב	מעמד מוניציפלי
11,269	מגידל שמס	מועצה מקומית
6,919	בוקעת'א	מועצה מקומית
4,184	מסעדה	מועצה מקומית
2,422	עין קניא	מועצה מקומית
24,854	סה"כ	

- למ"ס – אוכלוסייה ביישובים שבהם 2000 תושבים ויותר – אומדנים ארעיים לסוף אוקטובר 2024

נספח ב' – טופס דיווח החלטת הממשלה

משרד	מס' סעיף	סעיף	תקציב בהחלטת ממשלה לפי שנה		מס' הרשאה תקציבית	תקציב שהועבר למשרד	תקציב שהוקצה ע"י המשרד	הערות
			משרדי	תוספתי				
סה"כ								

עדיפות לאומית

בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן – **החוק**), בנושא עדיפות לאומית, השיקול המרכזי ביסוד החלטה זו הוא הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק.

לפי נתוני הלמ"ס, נכון לסוף שנת 2024, האוכלוסייה הדרוזית ברמת הגולן מונה 24,854 תושבים המתגוררים בארבעה יישובים.

לאוכלוסייה הדרוזית מאפיינים ייחודיים המבחינים בינה לבין יתר המגזרים באוכלוסייה בישראל, הן מבחינת מאפייני האוכלוסייה והן מבחינת מאפייני היישובים. הדרוזים בישראל הם עדה דתית סגורה. בשנת 1957 הוכרה העדה הדרוזית כעדה נבדלת הזכאית להקים מוסדות עדתיים עצמאיים, ובכלל זה בית דין דתי עצמאי, מועצה דתית עצמאית ועוד. היישובים הדרוזיים בגולן שואפים לאינטגרציה חברתית במדינה ובחברה הישראלית, תוך שמירה על ייחודם הדתי והתרבותי. הדרוזים חיים בקהילה סגורה השומרת בקנאות על תרבותה הייחודית, תוך התבדלות משאר האוכלוסייה, לרבות אוכלוסיית המיעוטים. ככלל, בני הקהילה מתחתנים בתוך הקהילה ונשארים לגור בתוך יישוביהם וממעטים לעבור למקומות אחרים וזאת מחשש לשלמות והישרדות הקהילה ועל מנת לאפשר לה להמשיך להתמודד עם השינויים שמתחוללים בעקבות תהליכי מודרניזציה שהם עוברים. שוני זה אף גדול יותר כשמדובר בתושבי היישובים הדרוזים ברמת הגולן, שלהם מאפיינים שונים והם רואים בעצמם מגזר נפרד ונבדל משאר אוכלוסיית הדרוזים.

היישובים הדרוזים ברמת הגולן סובלים מפערים במגוון תחומי החיים מול כלל יישובי הארץ, כפי שיפורט בהמשך. לטובת צמצום פערים, היישובים הדרוזים ברמת הגולן נכללו בהחלטות ממשלה נפרדות-החלטה מס' 1052 מיום 15.12.2013, החלטה 717 מיום 28.11.2021, החלטה מס' 891 מיום 27.8.2023 והחלטה 1974 מיום 7.7.2024.

בהמשך לכך בהחלטה זו, הממשלה מחליטה לקבוע כי היישובים הדרוזיים המפורטים בנספח ב' להחלטה, יהיו בעלי עדיפות לאומית בשנים 2025-2029, וכן לקבוע להם תכנית פיתוח לשנים 2025-2029.

התוכנית המוצעת כעת נועדה לתת מענה מקיף ליישובים הדרוזים בגולן, תוך התמקדות במנועי צמיחה כלכליים, תכנון ובניה, פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, פיתוח תשתיות תחבורה, פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים, חיזוק החוסן האזרחי, לשם פיתוחם העתידי של היישובים שבתכנית.

היישובים הדרוזיים בגליל ובכרמל נכללו בהחלטה מס' 959 מיום 10.1.2016 לשנים 2016-2019, בהחלטה 716 מיום 28.11.2021, בהחלטה 1975 מיום 7.7.2024 וכן בהחלטת ממשלה מס' ... מיום ... המובאת לאישור הממשלה במקביל להחלטה זו שעניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי בישובים הדרוזיים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029.

יצוין כי ביום 7 באוקטובר 2023 החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מחבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל. במתקפת טרור זו נרצחו מאות רבות של אזרחים, לרבות אנשי כוחות הביטחון השונים, ונפצעו אלפים. בנוסף, למאות אזרחים וחיילים שנשבו על ידי ארגון הטרור חמאס והועברו לרצועת עזה.

נוכח האירועים האמורים, הכריז שר הביטחון, ביום 7 באוקטובר 2023 על מצב מיוחד בעורף בהתאם לסמכותו לפי סעיף 9(ג) (לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951 ובהמשך לכך התקבלה החלטת ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי מספר ב/22 מיום 7.10.2023 בעניין נקיטה בפעולות צבאיות משמעותיות לפי סעיף 40(א) ו-40(א1) לחוק-יסוד: הממשלה.

אירועים אלה השפיעו על כלל תושבי מדינת ישראל והרשויות המקומיות, ובתוך כך באופן משמעותי על היישובים הדרוזיים ברמת הגולן.

בהקשר זה יצוין כי חלק נרחב מהיישובים הדרוזים נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מהאירועים. היישובים, מגידל שמס, מסעדה, עין קיניא, ובוקעתא נכללים בהגדרת אזור מיוחד בהתאם לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה ונזק עקיף) (חרבות ברזל) (הוראת שעה), התשפ"ד-2023. המתייחסת להגדרת אזור מיוחד, אזור שנפגע בחודשים מאי ויוני, אזור שנפגע בחודשים יולי ואוגוסט ואזור שנפגע בחודשים ספטמבר ואוקטובר 2024.

מאפיינים סוציו דמוגרפיים

נכון לסוף שנת 2024, האוכלוסייה הדרוזית בישראל מונה לפי נתוני הלמ"ס כ-153,000 איש. מתוכם כ-25,000 בארבעת היישובים הדרוזים ברמת הגולן. יש לציין שעקב הדגימה הקטנה, כמעט ואין נתונים שמתייחסים רק לארבעת היישובים הנ"ל והנתונים שמובאים כאן מתבססים על הנתונים של כלל האוכלוסייה הדרוזית בישראל. במהלך העשור האחרון ירד שיעור הגידול באוכלוסייה הדרוזית בהדרגה: בשנת 2010 היה שיעור הגידול, 1.7%, בשנת 2015 – 1.4%, בשנת 2021 ובשנת 2022 הוא הגיע ל 1.2%. שיעור זה נמוך מזה של האוכלוסייה המוסלמית (2.2%) ומזה של האוכלוסייה היהודית (1.7%), אך גבוה מקצב הגידול של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (0.7%).

לפי דו"ח הלמ"ס בעניין גודל משק בית ממוצע לפי דת לשנת 2023, גודל משק בית ממוצע היה 3.19 ברמה הארצית. במשפחות הדרוזיות עמד על 3.77, מספר זה נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (4.3) וגבוה מהמשפחות היהודיות (3.03), ומהמשפחות הנוצריות (2.87).

בשנת 2023, מספר הילדים הממוצע עד גיל 17 במשפחות הדרוזיות עם ילדים עד גיל זה הוא 2.00, נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (2.59) ולמשפחות היהודיות (2.46), וגבוה מהמשפחות הנוצריות (1.80). נתון זה משקף את המגמה של הירידה בפריון שמאפיינת את החברה הדרוזית בשנים האחרונות. במהלך שנת 2022 נולדו בישראל 2,186 ילודים לנשים דרוזיות (2,339 ב-2021), כ 1.2%- מכלל היילודים שנולדו בישראל בשנה זו (פחות מחלקם באוכלוסייה שעמד על 1.6%).

נתונים אלה משקפים את המגמה של הירידה בפריון שמאפיינת את החברה הדרוזית בשנים האחרונות. לפי נתוני הלמ"ס לשיעורי פריון כולל עולה כי רמת הפריון של נשים דרוזיות המשיכה לרדת בעשור האחרון אל מתחת לשיעור התחלופה (2.1 ילדים לאישה) הנדרש לשמירה על גודל האוכלוסייה, בשנת 2023 1.75 ילדים לאישה.

על פי קובץ מידע שפרסמה הלמ"ס באפריל 2024 לקראת חג נביא שועיב וסיכום פעילות בתי הדין הדתיים הדרוזים שפורסם באתר בתי הדין באפריל 2024, כמו גם, מחקר שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות בשנים 2021-2023, בחברה הדרוזית ניכרת תופעה של עלייה בגילאי הצעירים הרווקים אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילים 25-29 עלה מ-41% בשנת 1997 ל-69.8% בשנת 2020. באותן שנים עלה אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות בגילאים 20-24 מ-49% ל-76%. אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילאים 40-44 עלה מ-3% בשנת 1997 ל-8% בשנת 2020. באותן שנים אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות באותם גילאים לא השתנה ונותר (10%). אחד ההסברים הבולטים לתופעות של הירידה בפריון, העלייה בגילאי הרווקים והרווקות והעלייה בשיעור הגירושין הוא מחסור שהלך וגבר עם השנים בפתרונות דיור זמינים שגורמים לאוכלוסייה לדחות את הנישואין, שכן בתרבות הדרוזית מקובל להתחתן רק לאחר שבונים בית.

85% מהמשפחות הדרוזיות הן בעלות מבנה מסורתי. המשמעות של מבנה זה היא שנים לרוב משולבות פחות בשוק התעסוקה, עקב הקושי מצד אחד במציאת מקום תעסוקה בקרבת מקום מגוריהן, ומצד שני הקושי שלהן להתנייד הן בגלל מחסור בתשתיות תחבורה ציבורית מספקות והן מכיוון שדרוזים המקפידים על אורח חיים דתי נוהגים לפי איסור דתי המונע מנשים דרוזיות לנהוג. בסוף שנת 2022 אחוז הילדים בני 0-14 באוכלוסייה הדרוזית (23.8%) נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (27.5%) ושל האוכלוסייה המוסלמית (32.3%), אך גבוה מזה של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (20.6%).

כאשר שיעור בני 65 ומעלה בקרב בני העדה הדרוזית עומד כיום על 7.3%, גבוה מזה של האוכלוסייה המוסלמית (4.7%) אך נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (14.5%) ושל אוכלוסיית הנוצרים הערבים (12.2%). לפי סקר שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות – אחוז בני 65 ומעלה יעמוד בשנת 2035 על 13% בדומה לממוצע הארצי. נתונים אלו מעידים על כך שהחברה הדרוזית נמצאת בשלבי מעבר מאוכלוסייה צעירה לאוכלוסייה מתבגרת ומזדקנת שמחייב כבר היום להיערך לשינוי המגמה הזו על כל ההשלכות של השינוי הזה.

מאפיינים גאוגרפיים

מנתוני הלמ"ס עולה כי כ-90% מהדרוזים גרו בסוף 2023 ביישובים דרוזיים (בהם למעלה מ-50% מהתושבים הם דרוזים), כ-8.9% ביישובים ערביים וכ-1.5% ביישובים יהודיים ומעורבים.

כאמור לעיל, החלטת הממשלה עוסקת בתושבים המתגוררים ב-4 יישובים דרוזיים בגולן וביישובים עצמם. בכל היישובים שיעור הדרוזים עומד על 100%. כאמור, בחברה הדרוזית התושבים ככלל לא עוזבים את יישוביהם ואין כמעט הגירה לערים. הצעירים ממשיכים לקיים את אורח חייהם בתוך המשפחה ובתוך הכפר.

מדד הפריפריאליות נערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כשקלול של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית שמבטאת את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב זה מהווה שני שלישים ממשקל המדד; קרבה לגבול מחוז תל אביב, שמבטאת את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה את המרכז הכלכלי והעסקי של המדינה, מרכיב זה מהווה שליש ממשקל המדד.

כל היישובים בהחלטה זו מדורגים במעמד הנמוך ביותר 1 במדד הפריפריאליות.

הפריפריאליות באה לידי ביטוי ישיר גם במרחק היישובים הדרוזים בגולן מהמטרופולין הקרוב אליה, העיר חיפה, המעצים את הקושי של תושביה במציאת פתרונות תעסוקה בכלל ותעסוקה מגוונת בפרט וכן משליך על יכולתם לצרוך שירותים שונים, ובכלל זה שירותי תרבות ופנאי.

בהחלטת הממשלה מספר 919 מיום 10.09.2023, לעניין הגדרת יישובים ואזורים בעלי עדיפות לאומית (להלן – החלטת העדיפות הלאומית), נכללים היישובים הדרוזים ברמת הגולן בנפות הפריפריה הגאוגרפית המוגדרות כאזור עדיפות לאומית.

בהקשר זה יצוין כי לפי המפורט בפרק העדיפות הלאומית להחלטה 919, עפ"י הנתונים הסטטיסטיים קיים מתאם בין פריפריאליות גאוגרפית לבין פערים כלכליים-חברתיים כפי שהם נמדדים במדד החברתי-כלכלי של

הלמ"ס. ואכן, המדד מביא בחשבון, ככלל, את הצורך בצמצום פערים בין האזור או הישוב לבין אזורים או ישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או הישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, זאת הואיל ומדד הפריפריאליות, מעצם הגדרתו ומרכיביו, מבטא את הפערים הקיימים בין אזורים וישובים שונים בארץ בקרבתם למחוז ת"א ולריכוזי אוכלוסייה.

חינוך:

בניגוד להובלה בשיעור הזכאות לבגרות בחברה הדרוזית לאורך השנים, ואשר בשנת התשפ"ב (2021-2022) עמד על 91.6% לעומת 75.6% במגזר הערבי ו- 77.2% במגזר היהודי, התמונה שונה בתכלית כשמדובר בשיפור באחוזי תעודות הבגרות המצטיינות, כאשר בשנת התשע"ח (2017-18) עמד אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בעדה הדרוזית על 6.5% לעומת 8.2% ברמה הארצית והפער נשמר גם בשנת התשפ"ב (2021-22) כאשר אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בקרב התלמידים הדרוזים עמד על 9.39% לעומת 13.5% ברמה הארצית- 4.78% בקרב הבנים ו- 13.76% בקרב הבנות. הדבר מעיד, מצד אחד, על השיפור הודות למעורבות הממשלתית אך מצד שני – על הצורך בשימור המצב הקיים והגברת המאמצים לשיפור התוצאות וזאת במטרה לצמצם את הפער בתעודות בגרות מצטיינות בין החברה הדרוזית לקיים הרמה בארצית, נתון אשר בתורו יגדיל את שיעור בוגרי האקדמיה בקרב בני העדה הדרוזית.

בשנת התשפ"ב (2021-22), 43.5% מהתלמידים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 34.6% בלבד מתוך כלל מסיימי התיכון בחינוך הערבי, ובחלוקה מגדרית 26.3% בלבד מהגברים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 59.3% מהנשים הדרוזיות. יחד עם זאת, הודות לעלייה בנתוני הבגרות בעקבות ההשקעה הממשלתית בתכניות הרב שנתיות שאותן ביצעה הממשלה לאורך השנים בשנים האחרונות, ניכרת עלייה הן במספר הצעירים הדרוזים שממשיכים ללימודי תואר ראשון והן במספר הצעירים שממשיכים לעשות זאת במסגרת האוניברסיטאית. שיעור המתקבלים ללימודים אקדמיים בשמונה השנים האחרונות עומד על 30% בקרב בני העדה הדרוזית לעומת 39% ברמה הארצית. שיעור הנושרים מאקדמיה בקרב הצעירים הדרוזים עומד על 17% לעומת 11% ברמה הארצית.

בשנת התשפ"ג (2022/23) למדו 5.9 אלף סטודנטים דרוזים בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל (לא כולל סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה). בהשוואה לשנה הקודמת (תשפ"ב – 2021/22) ירד מספרם ב- 0.2%. לשם השוואה, מספרם של כלל הסטודנטים הערבים עלה ב- 2.2%. כאשר במהלך השנים גדל מספר הסטודנטים הדרוזים פי 3.5 מאז שנת התש"ס (1999/00) שבה עמד מספרם על 1.6 אלף סטודנטים. מספרם של כלל הסטודנטים הערבים עלה בתקופה זו פי 4.1 ושל כלל הסטודנטים עלה פי 1.7%.

בשנת התשפ"ג סיכויי הכניסה להשכלה גבוהה בקרב הדרוזים עמד על 43%, דומה לאחוז בקרב היהודים (43.7%), פחות מהנוצרים (52.9%) אך גבוה מהמוסלמים (29.2%). אחוז הדרוזים מתוך כלל הסטודנטים שלמדו בשנת התשפ"ג באוניברסיטאות בישראל עמד על 1.8% ובמכללות עמד על 2.3%. בראיה מגדרית, סיכויי הכניסה להשכלה גבוהה בקרב הנשים הדרוזיות עומד על 55.1% לעומת 31.2% בקרב הגברים.

בראיה כללית של התחום האקדמי עדיין קיימים פערים משמעותיים בין המגזר הדרוזי לבין מגזרים אחרים. בשנת 2022 שיעור בעלי התארים האקדמיים בגיל 25-35 בקרב היישובים הדרוזים היה 12.9% לעומת 23.93% ביישובים הנוצרים ו- 12.12% ביישובים המוסלמים, ושיעור הסטודנטים מקרב בני גיל 20-25 בקרב היישובים הדרוזים היה 16.64% לעומת 24.85% ביישובים הנוצרים ו- 14.39% ביישובים המוסלמים ו- 15% באוכלוסייה הכללית.

קבוצת הגיל 20-24 היא קבוצת הגיל המייצגת את הסטודנטים לתואר ראשון שהוא התואר הנפוץ ביותר. בחלקם היחסי של הסטודנטים הדרוזים בני 20-24 מתוך כלל הדרוזים בגילאים אלו חלה ירידה מ- 20.7% בשנת התשפ"ב

(2021/22) ל- 20.0% בשנת התשפ"ג (2022/23). לעומת זאת, בחלקם של כלל הסטודנטים הערבים בני 20-24 מתוך הערבים באותם גילים חלה עלייה מ- 16.3% בשנת התשפ"ב ל- 16.9% בשנת התשפ"ג.

בשנת התשפ"ב 2021/22 היה שיעור הסטודנטים הדרוזים בקרב הלומדים לתואר שני היה שווה ליחס שלהם באוכלוסייה 1.6% בעוד בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 86% ו- 2.2% בהתאמה. כאשר הפער גדל בקרב הסטודנטים הלומדים לתואר שלישי, בעוד שיעור הסטודנטים הדרוזי נמוך משמעותית מיחסם באוכלוסייה 0.9%, בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 88.1% ו- 2.3% בהתאמה. מתוך כלל הסטודנטים הדרוזים בשנת תשפ"ג, 73.2% למדו לקראת תואר ראשון, 21.4% – לקראת תואר שני, 1.6% – לקראת תואר שלישי ו- 3.9% לקראת תעודת הוראה או תעודה אקדמית אחרת.

בראיה מגדירית, בשנת הלימודים התשפ"ג (2022/23) אחוז הנשים בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר ראשון (63%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (67.7%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (57.8%). גם בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר שני אחוז הנשים (67.6%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (75.6%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (64.3%).

לפי הלמ"ס, בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) מספרם של אנשי סגל אקדמי דרוזים במוסדות להשכלה הגבוהה היה 185 (0.5%) מתוכם 52 נמנים על הסגל הבכיר לעומת 175 (0.51%) בשנת הלימודים תשפ"ב (2021/22) שמתוכם 51 נמנים על הסגל הבכיר, גידול של 0.1%. גם שיעורם של אנשי סגל ערבים באוניברסיטאות עלה מ- 5.3% ל- 5.4%.

תעסוקה

מיקומם הגיאוגרפי של יישובי הדרוזים בגולן, ומאפיינים חברתיים האופייניים לאוכלוסייה זו, משפיעים על הגיוון התעסוקתי בהם, ענפי התעסוקה בהם, על שיעור העצמאים הגדול, על יכולת ההשתכרות של העובדים השכירים ועל פריון העבודה.

לפי נתוני הלמ"ס, בשנת 2023 שיעור המועסקים בחברה הדרוזית עמד על כ-65.5 אלף דרוזים שהינם כ-54.9% לעומת 46% בקרב המוסלמים 60.7% בקרב הנוצרים ו- 62.7% בקרב האוכלוסייה הכללית. כמו כן, 83.8% מממשקי הבית של הדרוזים היו משקי בית עם מועסקים, גבוה מהאחוז הכללי באוכלוסייה הכללית שעומד על 79%, בקרב המוסלמים (79.3%) ומהאחוז בקרב הנוצרים הערבים (77.7%).

יש לציין כי מספר השכירים המועסקים בענפי ההיי-טק בשנת 2022 עמד על כ-321 אלף עובדים המהווים כ-9.2% מהעובדים במשק. מתוכם, פחות מ-7,000 עובדים הינם מבני המיעוטים כולל דרוזים (פחות מ-2.5%). מספר חברות ההזניק בישראל עולה על 5,000 אך בחברה הדרוזית כמעט ואין חברות כאלה. בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצה סך של 4 מלש"ח לטובת הסעיף הזה וכעת מוצע להמשיך ולהקצות סך של 4 מלש"ח לטובת משרד החדשנות והמדע.

בשנים 2012 עד 2015, טרם יישום החלטת הממשלה מס' 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה ירד מ- 44% ל- 41% לעומת עלייה של 7% באוכלוסיית הנשים הכללית (מ- 69% ל- 76%). בשנים 2016 עד 2019, תקופת יישום החלטה 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה ב-11%-מ- 41% בשנת 2015 עד 52% בשנת 2019. לעומת עלייה של 3% באוכלוסיית הנשים הכללית בתקופה המקבילה. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום החלטה הנ"ל.

בשנים 2020 עד 2023, בתקופת יישום החלטות הממשלה מס': 4,798, 716 ו- 717, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה בשיעור של- 8% מ- 51% בשנת 2020 ל- 59% בשנת 2023, לעומת עלייה של 1% בקרב נשים ברמה הארצית – מ- 78% בשנת 2020 ל- 79% בשנת 2023. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום ההחלטות הנ"ל. אצל הדרוזים, יש פער גדול בין שיעור התעסוקה של גברים 71% לבין זה של הנשים 41%.

מנתוני השכר של עובדים דרוזים בהשוואה למוצק הארצי ניתן לראות כי בשנים 2016 עד 2018, בתקופת יישום החלטה מס' 959, השכר הממוצע של גברים דרוזים עלה ב-15.4%, לעומת עלייה של 9% בכלל הגברים. כלומר, באופן יחסי, שכר גברים דרוזים עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית. כאשר השכר הממוצע של נשים דרוזיות באותה תקופה עלה ב-16.9%, לעומת עלייה של 11.4% בכלל הנשים. כלומר, באופן יחסי, שכר נשים דרוזיות עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית.

בשנת 2019 השכר הממוצע של גברים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 9,366 ש"ח, נמוך בכ-26% משכר הגברים הממוצע ביישובים היהודיים וגבוה ב-16% מהגברים במגזר הערבי. לעומתם, השכר הממוצע של נשים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 4,828 ש"ח, נמוך ב-42% משכר הנשים הארצי.

מאפיינים תכנוניים ומוניציפליים

כלל הרשויות הדרוזיות בגולן נמצאות במעמד סוציאקונומי נמוך -3. כמפורט לעיל, כלל היישובים מדורגים במעמד הנמוך ביותר בממד הפריפריאליות-1.

הרשויות המקומיות הדרוזיות בגולן נמצאות בקשיים כלכליים ותפקודיים מתמשכים בשל העדר מקורות הכנסה מתעשייה, משירותים וממסחר, ושיעור הכנסות עצמיות נמוך, כמפורט מטה, והן נסמכות באופן משמעותי על סיוע מהמדינה. לרשות אחת מתוך 4 הרשויות הכלולות בהחלטה מונה חשב מלווה.

מנתוני קובץ הרשויות בלמ"ס לשנת 2022 - בשנת 2022, סה"כ ההכנסות העצמיות לנפש של הרשויות המקומיות הדרוזיות עמד על 2,540 ש"ח לעומת 5110 ₪ במגזר הכללי ואף נמוך יותר בהשוואה למגזר היהודי העומד על 5640 ש"ח. ממוצע שיעור ההכנסות העצמיות בתקציב המועצות הדרוזיות עומד על 26% לעומת 45% ארצי.

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה למגורים פר תושב עמד על 0.86 אש"ח ביישובים הדרוזים לעומת 1.6 אש"ח ביישובים היהודיים ו-1.47 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ-50%).

בשנת 2022, שטחי התעשייה ומסחר (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) ברשויות הדרוזיות עמד על 5.56 מ"ר לנפש לעומת 13 מ"ר במגזר הכללי ו-14.5 מ"ר במגזר היהודי (פער של מעל 50%).

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה לא למגורים (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) פר תושב עמד על 0.36 אש"ח לתושב ביישובים הדרוזיים לעומת 1.98 אש"ח ביישובים היהודיים ו-1.75 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ-80%).

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים מסך ההכנסות העצמיות עמד על 14% ברשויות הדרוזיות לעומת 19% ברשויות הערביות ו-35% ברשויות היהודיות.

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים (תעשייה, שירותים ומסחר, מלאכה, בנקים וחברות ביטוח בתי מלון וחניונים) מסך ההכנסות עמד על 3.7% ברשויות הדרוזיות לעומת 4.3% ברשויות הערביות ו-15.3% ברשויות היהודיות.

נתונים אלה מעידים על כך שביישובים הדרוזיים קיים מחסור באזורי תעשייה ומסחר, המהווים פוטנציאל בהגדלת שיעור התעסוקה. כמו כן הרשויות האלה לא נהנות מהכנסות עצמיות בדמות ארנונה עסקית שיכולות לשפר את מצבן הכלכלי.

הגירעון המצטבר לנפש ברשות דרוזית עומד על 0.19 אש"ח לעומת 0.315 אש"ח לתושב ברמה הארצית מה שמעיד שההתנהלות הרשויות בכל הקשור לתקציב השוטף היא טובה יחסית לרשויות אחרות. לשם השוואה במגזר הערבי הנתון עומד על 0.28 ₪ לתושב ובמגזר היהודי 0.58 ₪.

בנוסף לעיל, עקב המציאות הטופוגרפית של היישובים הדרוזים בגולן, הנמצאים באזורים הרריים ובתוך שמורות טבע, מוטלות עליהם מגבלות חמורות בכל תחומי הבינוי והפיתוח. כמו כן, בשל הטופוגרפיה המיוחדת, עלויות הפיתוח של הקרקע ביישובי התכנית גבוהות במידה ניכרת מהממוצע הארצי. הבעיה המרכזית המעכבת את ההתפתחות היישובים ואשר משליכה במישורן על חיי התושבים היא חוסר זמינות בקרקעות לבניה ועלויות

הפיתוח הגדולות. חוסר הזמינות בקרקעות וקשיים בקידום תכניות תכנון ובניה המאפשרות בניה למגורים הובילו לכך שלא ניתן מענה לקצב הגידול של האוכלוסייה בעשורים האחרונים דבר אשר, בשל העובדה שעל פי המסורת הדרוזים אינם יכולים להתחתן כל עוד לא בנו בית, משפיע בתורו על אחוז וגילאי המתחתנים כפי שפורט לעיל.

רווחה:

כפי שצוין לעיל כל הרשויות הדרוזיות בגולן נמצאות במעמד סוציאקונומי נמוך-3. זה בא לידי ביטוי בעוני ובצריכה מוגברת של שירותי רווחה גם במבט לאומי: בשנת 2023 מספר הנפשות במשק בית בחברה הדרוזית עמד על 3.77 לעומת 3.03 בחברה היהודית, 4.30 במוסלמית ו-2.87 בנוצרית.

בשנת 2022, 24.1 אלף דרוזים היו רשומים במחלקות לשירותים חברתיים במשרד הרווחה והביטחון החברתי. שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בקרב הדרוזים היה גבוה משמעותית משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה-באוכלוסייה הדרוזית הוא עמד על 161.5 ל-1,000 נפש ובקרב כלל האוכלוסייה על 118.2 ל-1,000 נפש. 53.6% מהדרוזים הרשומים היו נשים ו-46.4% מהם היו גברים. בהסתכלות פר קבוצת אוכלוסייה – קבוצת הגיל 25-64 (44.2% לעומת 34.2%, בהתאמה) ובקבוצת הגיל 65-74 (7.2% לעומת 5.2%). לעומת זאת, שיעור הרשומים בקרב הדרוזים היה נמוך משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה בקבוצת הגיל: 14-0, 15-24 ו-75 ומעלה.

כאשר בשנת 2022, שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בחברה הדרוזית בני 15 ומעלה בקרב נשואים עמד על 56.3% ובקרב רווקים 29.8% לעומת 42.5% ו-35.9% בהתאמה בחברה הכללית. מתוך 24.1 אלף הדרוזים הרשומים, 14.7 אלף הוגדרו כבעלי נזקקות מוגדרת (60.9%). שיעורם בקרב כלל האוכלוסייה הדרוזית עמד על 98.4 ל-1,000 נפש, והוא היה גבוה באופן משמעותי מהשיעור בקרב כלל אוכלוסיית ישראל (64.2 ל-1,000 נפש). תחולת העוני של ילדים דרוזים עמדה על כ-24% לעומת 21% מהילדים היהודים ו-13% בקרב יהודים לא חרדים.

תחולת העוני של משפחות דרוזיות הייתה גבוהה אף היא כך ש-19% מהמשפחות הדרוזיות נמצאו מתחת לקו העוני לעומת 16% מהמשפחות היהודיות ו-12% בקרב משפחות לא חרדיות.

בשנת 2022 היו במרשם אנשים עם מוגבלות כ-1.096 אלף אנשים עם מוגבלות, ומהם כ-891.1 אלף יהודים ואחרים וכ-204.7 אלף ערבים – מתוכם כ-20.4 אלף דרוזים.

בהתבסס על מחקר שנערך על ידי אוניברסיטת חיפה, לחיים באזור מלחמה השפעות פסיכולוגיות קשות על אנשים כולל ילדים, בני נוער וגיל שלישי. בתוך כך פחד, חרדה, הפרעת דחק פוסט טראומטית (PTSD) ובעיות נפשיות אחרות עלולות להתעורר עקב חשיפה לאלימות ואירועים טראומטיים. קשיים ולחצים אלה יכולים להיות השפעות ארוכות טווח על יחידים וקהילות, הדורשים תמיכה וסיוע במהלך ואחרי זמנים של סכסוך. כבר עתה, האירועים יחד עם הקושי בהפעלת מסגרות כאלה ואחרות בעת חירום גורם לגידול ניכר בתופעות שליליות הקשורות לוונדליזם, אלכוהוליזם, בריוניות והפרעות נפשיות ואחרות. כמפורט לעיל, כל הישובים שבתכנית נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מאירועי מלחמת חרבות ברזל.

צורך זה התעצם בעקבות האירוע הטרגי בו נפלו 11 ילדים עת טיל ששוגר מלבנון פגע במגרש כדורגל במגדל שמש בו שיחקו. כמו כן, נהרג תושב עין קיניא מנפילת טילים באירוע אחר בצפון. אירוע אשר תוצאותיו הנפשיות על תושבי מגדל שאמס בפרט וכלל אוכלוסיית הדרוזיים בגולן בכלל דורשות התייחסות וטיפול נקודתי ומקיף.

משיח עם גורמי המקצוע במשרד הרווחה והביטחון החברתי עולה כי נוכח המצב, בכלל רשויות התוכנית חל גידול משמעותי במספר המשפחות הנזקקות לשירותי הרווחה, במספר הילדים הנזקקים לטיפולים.

בשנת 2021 שיעור העומדים לדין בקרב האוכלוסייה הדרוזית עמד על כ-329 ל-100,000 נפש. שיעור זה גבוה מהשיעור בקרב כלל תושבי ישראל שאינם דרוזים (כ-312 ל-100,000 נפש). שיעור העומדים לדין בקרב הגברים

- הדרוזים עמד על כ- 630 ל- 100,000 נפש, לעומת כ- 583 ל- 100,000 נפש בקרב כלל הגברים תושבי ישראל שאינם דרוזים. הנחת המוצא היא כי פערים חברתיים הם אחד הגורמים העיקריים להידרדרות לפשיעה. לאור הנתונים לעיל, מתמקדת תוכנית סיוע זו בנושאים הבאים :
1. בתחום החינוך, התוכנית כוללת פעילות לקידום החינוך הפורמאלי והלא פורמאלי, הנגשת ההשכלה הגבוהה, הסעות, וסגירת פערים בתשתיות חינוך.
 2. בתחום הרווחה התוכנית כוללת הרחבת סל השירותים החברתיים שמקבלים התושבים ביישובים שבתוכנית, טיפול בגיל הרך, הקמת והשלמת מוסדות רווחה ועוד.
 3. בתחום התעסוקה, התוכנית כוללת עידוד הקמת עסקים קטנים ובינוניים, סיוע בהכשרה ובהכוונה לעבודה, העצמת נשים בעבודה ופיתוח מקורות תעסוקה. העלאת מיומנות העובדים והתאמתם לדרישות שוק התעסוקה העתידי, פיתוח אזורי תעשייה ותעסוקה.
 5. בתחום התעשייה וחיזוק הרשויות המקומיות, התוכנית כוללת פיתוח תשתיות ואזורי תעשייה, הקמת מבני ציבור, וחיזוק תעשיית התיירות.
 6. בתחום התכנון והדיור, התוכנית כוללת הכנת תכניות מתאר יישוביות, ותוכניות מפורטות בקרקע פרטית. כמו-כן, כוללת התוכנית סיוע במימון פיתוח תשתיות בשכונות חדשות וחיזוק שכונות ותיקות, הסדרת רישום במקרקעין והכנת תצ"רים לרישום סופי.
 7. בתחום התחבורה כוללת התוכנית סיוע בשיפור תשתיות תחבורה עירוניות ובין עירוניות, שיפור התחבורה הציבורית והסרת מפגעי בטיחות.

דברי הסבר

רקע כללי

הממשלה משקיעה מאמצים ומשאבים רבים לשם חיזוק האוכלוסייה הדרוזית בגולן, בין היתר, במטרה לצמצם את הפערים בשירותים, בדיור, בתכנון ובפיתוח. פעילות זו מתבצעת, בעיקרה, באמצעות תכניות סיוע ייחודיות, שנבנו במענה לצרכים של האוכלוסייה האמורה.

בין תכניות אלו, תכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים ברמת הגולן – החלטת ממשלה מס' 1052 מיום 13.12.2013 בנושא תכנית רב שנתית לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנים 2014 עד 2017 בהיקף של 210 מלש"ח; החלטת ממשלה מס' 717 מיום 28.11.2021 בנושא תכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן בהיקף של 440 מלש"ח (להלן – החלטה 717), כפי שתוקנה בהחלטות מס' 891 מיום 27.08.2023 ומס' 1230 מיום 7.1.2024; החלטה מס' 1974 ביום 7.7.2024 שעניינה תוכנית פיתוח ליישובים הדרוזיים ברמת הגולן לשנת 2024.

בהמשך ולצד ההשקעה הממשלתית בתחום כאמור, התקבלה ביום 2.7.2023 החלטת ממשלה מס' 708, שעניינה "קידום תוכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים" (להלן – החלטה 708). במסגרת החלטה זאת בין היתר, הוטל על משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר להכין תכנית חומש ליישובים הדרוזיים והצ'רקסיים לשנים 2024-2028 שתובא לאישור הממשלה עד סוף שנת 2023, אך הדבר לא התאפשר עקב מלחמת חרבות הברזל.

בהחלטות מס' 1975 ומס' 1974, הממשלה הנחתה את משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר לבחון גיבושה של תכנית חומש חדשה לפיתוח היישובים הדרוזיים בגולן לשנים 2025-2029 אשר תיתן מענה מיטבי לסגירת פערים ולצורכי הרשויות.

כעת מובאת תוכנית רב שנתית לשנים 2025-2029 שבה נכללים כלי סיוע מעולמות העדיפות הלאומית הנמצאים בהלימה עם פרק העדיפות הלאומית, והשיקולים והנתונים המפורטים בו.

האוכלוסייה הדרוזית ברמת הגולן מתגוררת בארבעה יישובים, ומספר התושבים ביישובים אלה נאמד ב-24,854 תושבים למול מס' התושבים ביישובים בגליל ובכרמל הנאמד בכ-153,000 כך שהיחס ביניהם עומד על כ-85%-15%, היחס בין הסכומים המוקצים במסגרת החלטה זו לבין החלטת הגליל והכרמל הם בהתאם לחלוקה האמורה.

משרד הפנים:

בהחלטה 717 הוקצה סך של כ-56 מלש"ח לטובת רשויות התוכנית, כולל 32 מלש"ח לטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התכנית. ביחס לתגבור התקציב השוטף נקבע שהקצאת התקציב וחלוקתו בין יישובי התוכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים שיגובשו על ידי צוות משותף של משרד הפנים ואגף התקציבים במשרד האוצר, בתיאום עם הרשות, ובהתאם לייעודים שייקבעו על ידי צוות זה לטובת המטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בהחלטה.

בהחלטה 891 בשנת 2023 הוקצה סכום נוסף לתקציב השוטף של יישובי התכנית בסך 9 מלש"ח וזאת לייעודים שנקבעו על ידי הצוות המשותף. וזאת עקב חשיבות הנושא להמשך תפקוד הרשויות באופן ראוי. בהחלטה 1974 בשנת 2024 הוקצה סכום נוסף עבור מטרות זו בסך של 18 מלש"ח.

במסגרת בחינת הנתונים הכספיים של מדגם מייצג של רשויות התוכנית ורשויות התוכנית המקבילה, נבחנו השינויים לאורך השנים בהכנסות והוצאות הרשויות המקומיות הדרוזיות והצ'רקסיות תוך התמקדות בהוצאות הקשיחות של הרשויות: מהשוואה בין סך ההוצאות הקשיחות המתוכננות לשנת 2025 לעומת הממוצע של הוצאות אלו בשנים 2017 עד 2024 עלה כי חל גידול של כ-30%.

לפי נתונים אלה עולה, כי מרכיב פינוי האשפה עלה לאורך השנים בממוצע ב- 60%, הביטוחים עלו בממוצע ב- 77.5%, ההנחה בארנונה המוענקת ע"י הרשויות (כתוצאה מהרעה במצב הכלכלי של האזרחים, חקיקת חוקים חדשים בנדון ועוד) עלתה ב- 32% והוצאות השכר עלו ב- 36%.

כשבוחנים את הגידול בהוצאות הקשיחות כאמור לעיל אל מול התקציב שניתן במסגרת סעיף צמצום פערים בהחלטת ממשלה 716 משנת 2021 – עולה כי התקציב כיסה כ-50% מהגידול בהוצאות הקשיחות בתקופה האמורה לדוגמא, לרשות המקומית עספא הוקצה סך של 7.9 מלש"ח מענק צמצום פערים אך הגידול בהוצאות הקשיחות עמד על 13 מלש"ח, לרשות המקומית אבו סנאן הוקצה סך של 8.4 מלש"ח אך הגידול בהוצאות הקשיחות עמד על 17 מלש"ח, לרשות המקומית כפר כמא הוקצה סך של 3.6 מלש"ח אך הגידול בהוצאות הקשיחות עמד על 6 מלש"ח, לרשות המקומית בית ג'אן הוקצה סך של 7.8 מלש"ח אך הגידול בהוצאות עמד על 11 מלש"ח.

הצורך בתגבור התקציב השוטף של יישובי התוכנית לטובת צמצום הפערים ביניהם לבין רשויות מקבילות ברמה הארצית נגזר מבחינת הנתונים ההשוואתיים, כפי שפורט בהרחבה במסגרת פרק העדיפות הלאומית. על כן, בשלב הזה ישנו עדיין צורך בהמשך הקצאת התקציבים וזאת על מנת לשמור על רצף תפקודי של יישובי התוכנית ולמנוע את קריסתן ו/או פגיעה בשירות לתושב ובתהליכי פיתוח כלכלי ארוכי טווח שמתקיימים ברשויות. יש לציין שסך התקציב כולל גם התייחסות לנטל הכלכלי הכבד שהוטל עליהן לאור ההתייכרות במשק, הסכמי השכר החדשים, הקיצוץ במענקי האיזון והוצאות עודפות נוכח אירועי מלחמת חרבות ברזל ובתוך כך ההיערכות לחירום.

במקביל, כדי לאפשר ליישובי התוכנית להמשיך ולצמוח, נכללים בהצעת ההחלטה סעיפים המכוונים לחולל צמיחה כלכלית ולהעצים את יכולותיהם – לדוג' יזום פרויקטים כלכליים להעלאת ההכנסות העצמיות שלהן, תגבור תקציבי הפיתוח, פיתוח אזורי תעשייה, הגדלת הציע התעסוקה, פרויקטים כלכליים מניבים ברשויות ועוד. יוער כי מוצע להמשיך ולתגבר את התקציב השוטף של יישובי התוכנית באותם תנאים שנקבעו ופורטו בהחלטה 717, על מנת לאפשר להם לעמוד במשימותיהם. כעת מוצע להמשיך ולהקצות עבור פעילות זו סכום של 80 מלש"ח לשנים 2025-2029.

משרד הבינוי והשיכון ומינהל התכנון:

היישובים הדרוזים בגולן סובלים מפערים ניכרים בתחום התכנון, הדיור ופיתוח תשתיות. פערים אלו נובעים ממאפיינים ייחודיים של יישובים אלה:

ראשית, היישובים ממוקמים במרבית שטחם על אדמות פרטיות, וקיימים קשיים וחסמים רבים בקידום תכנון מפורט באדמות פרטיות; נוכח מאפייני החברה הדרוזית כתברה מסורתית, שבה הקמת בית מהווה תנאי לנישואין, והמשפחות שיש בבעלותן קרקע מנצלות אותה לצרכי המשפחה ובהתאם לקצב התפתחותה.

שנית, קיים חוסר באדמות זמינות לבנייה, ובכלל זה חוסר באדמות מדינה סמוכות ליישובים; באשר לקרקעות בבעלות פרטית, אחוז ניכר מהן הוא מתחמים של קרקעות מרובות בעלים, רמת הסחירות בהן נמוכה וכמעט שלא מתקיימות בהן עסקאות מכר.

שלישית, החברה הדרוזית מתאפיינת בכך שתושביה אינם עוזבים את יישוב האם בו הם נולדו ולא מעתיקים את מקום מגוריהם לערים או ליישובים אחרים;

רביעית, מרבית היישובים ממוקמים באזורים הרריים, ולכן עלויות הפיתוח של הבנייה והתשתיות הציבוריות הן גבוהות ביותר.

חמישית, חלק גדול מהיישובים מצויים בצמידות לאזורים רגילים מבחינה סביבתית (כגון שמורות טבע), דבר המטיל הגבלות בכל תחומי הבנייה והפיתוח;

שישית, מאז קום המדינה לא הוקמו יישובים חדשים לאוכלוסייה הדרוזית, למרות החלטות ממשלה שהתקבלו בעניין;

שביעית, חלק עיקרי מהקרקות אינו מוסדר ועל כן יש קושי בקידום הליכי תכנון ורישוי. מכלול הנסיבות המיוחדות הנ"ל הובילו לפערים מובנים בין היישובים הדרוזים בגולן לבין יתר היישובים במדינת ישראל בכלל בתחום התכנון והבניה. לאור האמור, האצת קידום התכנון, הדיור ופיתוח התשתיות של יישובי התכנית, וטיפול בחסמים המתוארים לעיל, מחייב צעדים ממשלתיים מיוחדים.

בישיבה שהתקיימה ביום 30 ביוני 2024 הנחה ראש הממשלה את מנכ"ל משרדו להקים צוות שיגבש הצעה להקמת ועדת תכנון ובנייה ייעודית ליישובים הדרוזים והצ'רקסיים, אשר תהיה, ככל הניתן, במעמד של ועדה מחוזית. בנוסף, הצוות הונחה לגבש פתרונות לחיבורי החשמל ולהאצת התכנון המפורט והמתארי להרחבת היישובים וכן לבחון את סוגיית הקפאת צווי ההריסה, הקנסות וההליכים המשפטיים עד להסדרת סוגיית הבניה הלא מאושרת ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים. על רקע זה, הנחה מנכ"ל משרד ראש הממשלה את סמנכ"ל כלכלה ותשתיות במשרד ראש הממשלה לרכז צוות בין משרדי בהשתתפות ראש הרשות לפיתוח כלכלי וחברתי במגזר הדרוזי והצ'רקסי, משרד הפנים, מנהל התכנון, הרשות לאכיפה במקרקעין, משרד המשפטים, משרד האוצר ומשרד הבינוי והשיכון (להלן – **הצוות**). הצוות התכנס שמונה פעמים בין התאריכים 21/07/2024 לבין ה- 23/09/2024. בדיוני הצוות הוצגה תמונת המצב בנושא התכנון והבניה ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים על ידי מנהל התכנון, הוצגה ייחודיות העדות הדרוזית והצ'רקסית על ידי הרשות לפיתוח כלכלי וחברתי של היישובים הדרוזים והצ'רקסיים, הוצגה מדיניות האכיפה ונתוני אכיפה על ידי רשות האכיפה במקרקעין, ונדונה לעומק סוגיית החיבור לחשמל בסיוע מנכ"ל חברת החשמל וגורמי המקצוע בחברה. הוצע מתווה לקידום התכנון והפיתוח ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים לרבות הסדרת החיבור לחשמל והתקיימו דיונים לגבי ההצעות הכלולות בו. הצוות דן בסוגיות אלה וגיבש הצעה למתווה פעולה, אשר מוטמע בהצעת החלטה זו.

ראו קישור למסמך מסכם לעבודת הצוות: <https://www.gov.il/he/pages/plan-developing>. סבסוד פיתוח תשתיות בבנייה חדשה הוא כלי שביכולתו לעודד התחלות בנייה, לסייע בהגדלת היצע הדירות ולהקל על מצוקת הדיור ביישובים האמורים.

בסעיף 2 בהחלטה 717 הוקצה תקציב בסך 5 מלש"ח לתכנון סטטוטורי מפורט ובהמשך הוקמו שתי ועדות משנה במחוזות חיפה והצפון שמטפלות באופן בלעדי ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים, במסגרת ועדות אלה קודמו עשרות תכניות מפורטות בקרקע פרטית ומעורבת.

נוכח הצרכים הרבים של יישובי התוכנית הוחלט בסעיף 3א בהחלטה 1974 להקצות סך של 4 מלש"ח להמשך מימון התכנון המפורט ביישובים בשנת 2024. כעת לשם האצת התכנון הסטטוטורי המפורט מוצע כי יוקצה סך של 10 מלש"ח. בניגוד לצורך הקיים באשר ליישובי התוכנית כאמור בסעיף 8(ד)(ב) בהחלטת הממשלה המובאת במקביל להחלטה זו באשר ליישובי התוכנית בהחלטה זו לא קיים צורך בתקצוב נוסף לתוכניות אשר הינן תוצר של החלטות קודמות.

בסעיף 4(ב)(3) בהחלטה 717 וסעיף 4ב בהחלטה 1974, הוקצו תקציבים ניכרים לשיקום המרקמים הוותיקים ביישובי התכנית להסרת חסמי תכנון בהם, פיתוח תשתיות ניקוז ומוסדות ציבור.

כעת מוצע להמשיך ולהשקיע בפרויקטים בתחומים הנ"ל שעדיין לא קיבלו מענה עד כה, סך של 10 מלש"ח לשנים 2025-2029 וזאת בהתאם לכללים שקבע צוות היישום לפי החלטה 717.

משרד החינוך:

החינוך בחברה הדרוזית הוא הציר המרכזי לחיזוק ולקידום מוביליות חברתית, הגברת החוסן החברתי וההשתלבות של האזרחים הדרוזים בגולן בחברה הכללית ובמשק הישראלי. מערכת החינוך אמורה להעניק לכל

תלמיד ותלמידה הכלים הנדרשים לממש את הפוטנציאל האישי שלהם, לגבש תפיסת עולם אישית ולפתח חשיבה עצמאית ולממש את השאיפות והיכולות שלו ללא קשר לרקע או למצוא.

בהחלטות 717 ו-1974 הוקצו תקציבים להמשך צמצום הפערים החינוכיים בין המגזר הדרוזי והמגזר היהודי. תקציבים אלה שימשו להפעלת תוכניות רבות בבתי הספר לקידום השפה העברית, האנגלית, מדעים, תחרויות וקידום הפעילות הבלתי פורמלית במסגרת הבית ספרית.

בכדי לשמור על רציפות ההשקעה בתחום, אשר הניבה לא מעט תוצאות והישגים של מערכת החינוך הדרוזית שכיום היא מובילה בשיעור הזכאים לבגרות שעומד על כ-81%, כעת מוצע להמשיך ולתקצב פעילות זו. ממחקר שערך משרד התחבורה בשנה שעברה עולה כי בחלק מיישובי התוכנית אין בכלל קווי אוטובוס עירוניים שמתחילים ומסיימים את הנסיעה בתוך היישובים ומאפשרים לתושביהם, כולל תלמידי בתי הספר, לנוע בתוך היישובים שמתאפיינים בתנאים טופוגרפיים הרריים והמרחקים האמיתיים בין נקודה לנקודה הם הרבה יותר גדולים מהמדידות על המפות. בנוסף מנתוני המחקר עולה כי סה"כ היציאות השבועיות של קווי האוטובוסים העירוניים והאזוריים ביישובי התוכנית נמוכים משמעותית מהנתונים ביישוב דומה במגזר היהודי. ההשוואה נעשתה בין קריית טבעו לבין כלל יישובי התוכנית, בעיקר בגלל הדמיון בתנאים הטופוגרפיים ההרריים בשני המקרים.

בהתאם לעמדת גורמי המקצוע במשרד החינוך ישנו קושי פיסי בהגעת תלמידי הרשויות הדרוזיות בגולן אל מוסדות החינוך עקב תנאים טופוגרפיים קשים כגון שיפועים קשים והיעדר מדרכות ודרכים בטיחותיות. בעיה נוספת המפורטת בהרחבה לעיל היא כי אין תחבורה ציבורית ביישובים הדרוזים שניתן להיעזר בה. המדובר בתלמידים שאינם עומדים בקריטריון המרחק הקבוע בתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), התשי"ט-1959 ולכן אינם זכאים להסעה או למתן פתרונות תחבורה. בהעדר זכאות להסעה לפי התקנות, משרד החינוך אינו מתקצב את רשויות התוכנית עבור הסעה של תלמידים אלה לפי כללי ההסעה הרגילים של המשרד. תקציב הטופוגרפיה הקיים במשרד החינוך ומחולק לפי קריטריונים לרשויות מקומיות, אינו מאפשר סיוע לכלל התלמידים ברשויות התוכנית. לפיכך, עמדת גורמי המקצוע במשרד החינוך כי נדרשת תוספת מיוחדת לסיוע לרשויות מקומיות דרוזיות בנושא ההסעות על מנת לצמצם פערים קיימים.

משרד הרווחה והביטחון החברתי:

בהחלטה 717 ובהמשך בהחלטה 1974 הונחה משרד הרווחה והביטחון החברתי לתגבר את הפעילות ביישובי התוכנית בהשקעה כוללת של 9 מלש"ח ו-3 מלש"ח בהתאמה. לשם כך הונחה המשרד לגבש בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי וראשי רשויות התוכנית, תכנית שתיתן מענה לצורכי כל יישוב ויישוב. כן הוטל על משרד הרווחה בתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי וראשי הרשויות לגבש את הקריטריונים להקצאת סכום זה בהתאם לצרכים הייחודיים של יישובי התוכנית ולהקצות את התקציב ליישובים כאמור עבור פעילויות שיעמדו בקריטריונים שייקבעו וזאת תוך התייחסות למאפיינים הייחודיים בקהילה הדרוזית ברמת הגולן.

צמצום פערים בשירותי הרווחה בחברה הדרוזית בגולן מצריך מעטפת כלים רווחתיים וחברתיים תוך גיבוש מענים להתמודדות עם חסמים ייחודיים לחברה זו וביצוע התאמות נדרשות בתוכניות קיימות. תחומי הפעילות המובאים בתוכנית זו כוללים חיזוק תשתיות ומתן מענה לחסמי רוחב שהביאו, בין השאר, להתרחבות פערים קיימים. כמו כן, תפעל תוכנית לחיזוק החוסן הקהילתי בחברה הדרוזי באופן ייעודי. התוכנית תתמקד ברמת הפרט והחברה ותקדם מוכנות לחירום תוך עידוד פעולות לקידום חוסן קהילתי וחיזוק יכולות ההתמודדות והתגובה של הרשויות המקומיות והוכחות המקומיים להתמודדות במצבי שגרה וחירום. התקציב אשר יועד לסעיף זה ישמש בין היתר לכיסוי חלקן של הרשויות המקומיות אשר ככלל משתתפות בעלות התוכנית. כעת מוצע כי בשנים 2025-2029 משרד הרווחה ימשיך בהפעלת תוכניות שונות מענה לצרכי הרווחה ביישובי התוכנית במיוחד לאור השלכות מלחמת חרבות ברזל בשנה האחרונה על התושבים ביישובי התוכנית. כלל התוכניות הן

תוכניות המשך ובהתאם לתוכנית ולקריטריונים כפי שנקבעו בהמשך להחלטה 717, לטובת האמור יוקצה סך של 15 מלש"ח.

משרד העבודה:

מיקומם הגיאוגרפי של יישובי הדרוזים ברמת הגולן, ומאפיינים חברתיים האופייניים לאוכלוסייה זו, משפיעים על הגיוון התעסוקתי בהם, ענפי התעסוקה בהם, על שיעור העצמאים הגדול, על יכולת ההשתכרות של העובדים השכירים ועל פיריון העבודה. אחת ממטרות המשנה של ההחלטה היא יצירת מקומות תעסוקה, לפיכך הצעת החלטה זו מתמקדת בכלים שמטרתם להביא לחיזוק ולפיתוח של התעשייה וכן לפיתוח ענפי התעסוקה ביישובים הדרוזים בגולן, באופן שיתמוך במהלכי הצמיחה הכלכלית שההצעה מיועדת לקדם, מרכזי ההכוון התעסוקתי קיימים בכל היישובים ונותנים מענה חשוב לדורשי העבודה.

סעיף 12ג' בהחלטה 717, הנחה את מינהל תעסוקת אוכלוסיות בזרוע העבודה לבצע פעולות של שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה הדרוזית בגולן, בכלל זאת, מרכזי הכוון תעסוקתי, תכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות. בעקבות כך, חלה עלייה בשיעור המועסקים בקרב הגברים והנשים ביישובי התכנית, כאשר הנתונים של משרד העבודה מראים כי אחוז הגברים הדרוזים המשתתפים בכוח העבודה הגיע בשנת 2023 ל-66.2% ואחוז הנשים הדרוזיות המשתתפות בכוח העבודה הגיע ל-47.4%. כמון כן, בהחלטת הממשלה מס' 1974 הוקצה של 2 מלש"ח להמשך מימון פעילויות לעידוד ההשתלבות בשוק התעסוקה של תושבי יישובי התוכנית. כעת מוצע להקצות סך של 20 מלש"ח בשנים 2025-2029 להמשך פיתוח תחום התעסוקה ביישובי התוכנית.

המשרד לביטחון לאומי- הרשות הלאומית לביטחון קהילתי:

בסעיף 4 להחלטה 717 הוקצה סך של 6.2 מלש"ח להרחבת תכניות הרשות לביטחון קהילתי ביישובי התוכנית בתחומי המניעה, הטיפול והשיקום, לרבות פריסת תשתית טכנולוגית (מצלמות ומערכים) למתן מענה יישובי או אזורי, בהתאם לתבחינים מקצועיים שיקבע המשרד לביטחון לאומי, והכול בהלימה להחלטת ממשלה מס' 549 מיום 24 באוקטובר 2021 שעניינה תכנית לטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית 2022-2026 ותוך דיווח לצוות היישום הקבוע בה. בהחלטה 1974 הוקצה סך של 2 מלש"ח לטובת המשרד לביטחון לאומי כדי שימשיך לפתח את המענים בתחום הביטחון האישי למניעת אלימות, סמים ואלכוהול באמצעות תכניות קהילתיות ובאמצעות שיפור המערך הטכנולוגי כמהלך משלים לפעילות המשרתית בתחום המלחמה בפשיעה. כעת מוצע להקצות סך של 8 מלש"ח לטובת סעיף זה.

תחום המדע והחדשנות הטכנולוגית:

ההשקעה בפיתוח מקצועות מדעיים בקרב בני החברה הדרוזית כולל הגברת פעילות המשרד בקידום מיזמים מדעיים ומחקריים, נדרש כדי להכין את התלמידים להשתלבות באקדמיה במקצועות המתאימים לשוק התעסוקה העתידי. משרד המדע הקים ומפעיל מספר פרויקטים חשובים ביישובי התוכנית כולל מצפי חלל ומרכזי מדעים שבהן החניכים מקבלים הצצה אל עולם המחקר ופותרים להם צוהר אל עולם המדע והטכנולוגיה. יש לציין כי מספר השכירים המועסקים בענפי ההיי-טק בשנת 2022 עמד על כ-321 אלף עובדים המהווים כ-9.2% מהעובדים במשק. מתוכם, פחות מ-7,000 עובדים הינם מבני המיעוטים כולל דרוזים (פחות מ-2.5%). מספר חברות ההזנק בישראל עולה על 5,000 אך בחברה הדרוזית כמעט ואין חברות כאלה. בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצה סך של 4 מלש"ח לטובת הסעיף הזה וכעת מוצע להמשיך ולהקצות סך של 4 מלש"ח לטובת משרד החדשנות והמדע.

המשרד להגנת הסביבה:

המשרד להגנת הסביבה קידם במסגרת ההחלטות הקודמות מספר תוכניות ביישובי התכנית שהתמקדו בטיפול בפסולת, תחנות מעבר, הקמת מערך איסוף וטיפול של פסדים ופגרים, מבתי עסק ושטחים פתוחים שביישובי התוכנית, לרבות איסוף ואו טיפול במפגעי פסולת למיניהם.

מנתוני המשרד עולה, כי ככלל, עדיין ישנו פער במצב איכות הסביבה והשירות שניתן לתושב בתחומי איכות הסביבה בכללותם, בין יישובי התכנית, לבין המצב בנושאים אלו בקרב שאר האוכלוסייה בישראל, לרבות בנושאי הפסולת שלהם ניתנה תמיכה בשנים האחרונות.

נוכח זאת נכללים בהחלטה זו כלי סיוע לצמצום פערים קיימים בין יישובי התכנית לבין כלל היישובים בארץ. כל זאת בהתאם למטרות העל של החלטת הממשלה: 1. שיפור איכות החיים של התושב ביישובי התכנית. 2. פיתוח החקלאות התיירות והגדרתם המנופים כלכליים ומנועי צמיחה כלכלית. 3. האצת תהליכי התכנון המפורט. עמידה במטרות העל הנ"ל מחייבת טיפול מיידי במפגעים הסביבתיים. הן במפגעים סביבתיים קיימים כיום שיש לנטרל אותם ומהווים חסם להאצת תהליכי התכנון, והן בשימור ופיתוח סביבתי ביישובי התכנית לטווח ארוך כולל היערכות לגידול באוכלוסייה, הוספת יחידות דיור, פיתוח תיירותי ועוד. המשרד להגנת הסביבה בשיתוף פעולה עם הרשות ויישובי התכנית יקדמו במסגרת הצעת ההחלטה מספר צעדים להשגת המטרות כמו קידום חינוך סביבתי, השתתפות במימון הכשרת עובדי רשויות התכנית בנושאי סביבה, השתתפות בעלויות הפיקוח והאכיפה, פרויקטים בנושא התמודדות עם משבר האקלים והקמת תשתיות לטיפול ומחזור של פסולת גזם, פסולת גושית ופסולת בניין ביישובי התוכנית ופינוי מפגעי פסולת, למיניהם. בהחלטה 717 הוקצו סך של 9 מלש"ח כמו כן, בהחלטה 1974 הוקצו עוד 5 מלש"ח לטובת הטיפול בנושא, כעת מוצע להקצות בתוכנית החדשה סך של 12 מלש"ח להמשך הטיפול בנושאי הגנת הסביבה בשנים 2025-2029.

משרד החקלאות ביטחון המזון:

ענף החקלאות הנו ענף כלכלי ותעסוקתי משמעותי בישראל אך החברה הדרוזית ברמת הגולן נוטלת חלק קטן ולא משמעותי בו. יחידות משק קטנות, ריבוי קרקעות הררים והיעדר תשתיות פיזיות ותכנוניות נאותות, מהווים חסם משמעותי במיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ענף החקלאות בחברה הדרוזית בגולן. בהחלטת ממשלה 717 הושקעו 6 מלש"ח. כעת מוצע להשקיע 10 מלש"ח בתחום החקלאות ביישובי התכנית כדי לסייע בפיתוח התחום כענף כלכלי ומקור לתעסוקה שייתרום לרווחת התושבים.

משרד הכלכלה: אזורי התעשייה:

לפי הלמ"ס סך השטח המיועד לתעשייה ומלאכה באזורי תעשייה פר נפש במגזר הדרוזי עומד על 4.7 מ"ר לעומת 9 מ"ר פר נפש בממוצע הארצי הכללי ו 9.9 מ"ר פר נפש במגזר היהודי. לפי מחקר שעשתה הרשות בשנים 2021-2023, באמצעות חברת KPMG ממוצע חיוב ארנונה בשטחים המיועדים לתעשייה ומלאכה לתושב ביישובים יהודיים עומד על 262 ש"ח לעומת 29 ש"ח בלבד ביישובי הדרוזים.

כנקודת ייחוס כללית יצוין כי מספר העסקים בבעלות בני מיעוטים קטן מ-10% מכלל העסקים בארץ (כ-50 אלף עסקים מתוך כ-575 אלף בישראל), כאשר הרוב המוחלט (95.8%) של העסקים בבעלות בני מיעוטים הם עסקים זעירים, קטנים ובינוניים. יעילות התפעול היא הצד החלש ביותר מבחינת איכויות הניהול של החברות בבעלות בני מיעוטים בכל הענפים, כאשר ענפי התחרות והמסחר הם הענפים הנזקקים ביותר להכשרה בנושא איכות התהליכים הניהוליים בחברותיהם. כמו כן, הביצועים הפיננסיים הממוצעים של חברות שנבדקו חלשים ביחס לחברות דומות במשק, וישנו קשר ישיר מובהק בין הביצועים הפיננסיים של החברות לבין איכות תהליכי הניהול. היצוא מעסקים בבעלות בני מיעוטים אינו עובר את ה-100 מיליון דולר בשנה (נכון ל-2020), מתוך כלל היצוא הישראלי אשר עובר את ה-80 מיליארד דולר לשנה.

בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצו 9 מלש"ח לטובת המשרד. כעת מוצע להקצות סך של 27 מלש"ח להמשך הפיתוח הכלכלי ביישובי התוכנית.

משרד התחבורה:

כנקודת ייחוס כללית יצוין כי כ-32% מכלל ההרוגים בתאונות דרכים הם מבני המיעוטים, בעוד שחלקם באוכלוסייה עומד על כ-21%. הסיכון של משתמשי דרך מתברר זה להיחרג בתאונות דרכים גבוה פי 2 בהשוואה למשתמשי דרך מהתבררה היהודית, והסיכון להיפצע קשה בתאונה גבוה פי 1.4. (יחסים אלו לא השתנו ב-7 השנים האחרונות). היפגעות היתר של משתמשי דרך מבני מיעוטים, ביחס לגודל האוכלוסייה, בולטת בעיקר בקרב ילדים (בגילאים 0-14), נהגים צעירים ובנוסעים ברכב (גילים 15-24) ובקרב רוכבי אופנוע. היפגעות היתר של נהגים בני מיעוטים, ביחס למספר בעלי רישיון, קיימת בשני המינים, ובולטת בקרב גברים, בעיקר בגילאים 15-34. מניתוח נתוני התאונות בשנים האחרונות עולה כי שיעור ההיפגעות והמעורבות של בני מיעוטים בתאונות חמורות עומד על 26%.

מחקר שבוצע הרלבנטי מצביע על כך שגורם מרכזי המגביר את הסיכוי של משתמשי הדרך בקרב בני המיעוטים להיפגע בתאונות דרכים הוא סביבה תרבותית נוגדת בטיחות. דבר המתבטא במודעות נמוכה לכללי הבטיחות בדרכים, באי ציות לחוקי התנועה, ובמאפייני התנהגות בולטים: שיעורי חגירה נמוכים ושימוש נמוך באמצעי ריסון; היעדר אחריות הורית לילדים ולנהגים צעירים; מעורבות גבוהה של ילדים בתאונות דרכים בעיקר כהולכי רגל; נהיגה במהירות מופרזת ושאינה מתאימה לתנאי הדרך, מעורבות רכבים פגיעים (אופנועים ורכבי שטח) ואכיפה הלוקה בחסר.

גורמי סיכון נוספים הם סביבה פיזית קרובה מוזנחת בטיחותית המאופיינת בתשתיות ירודות, מרחקי נסיעה ארוכים להגעה למקומות העבודה, גורמים אלה כמו גם תנאים סופוגרפיים קשים כאמור מאפיינים את יישובי התוכנית.

במסגרת החלטת הממשלה 717 הוקצה סך של 33 מלש"ח לפיתוח תשתיות התחבורה ביישובי התוכנית. השקעות אלה הביאו לשיפור ממשי ברמת התשתיות ביישובים ולהגדלה בניגשות לתחבורה ציבורית והשימוש בה. בין היתר ניתן להצביע על גידול משמעותי בהיקף השירות וברמת הכיסוי בהשוואה לשנת 2015. כך לדוגמה, שיעור יישובי המיעוטים המקבלים שירותים של תחבורה ציבורית גדל ועומד על 97%, שיעור השווה לזה הקיים ביישובים יהודיים דומים. בהיבטים של תדירות השירות, צמח מספר הנסיעות ביישובים אלה ב-56% מאז 2015, שיעור גידול גבוה יותר מזה שנרשם בקרב יישובים יהודיים. לצד זאת, חרף השיפורים המשמעותיים בשירות, ניתן להצביע על מדדי שירות בהם עודם עומדים פערים בין יישובי המיעוטים לבין יישובים יהודיים. כך למשל, עודנו קיים פער בשירות התחבורה הציבורית במרחבים העירוניים. בשנת 2015 עמד מספר הנסיעות העירוניות בממוצע ביישובי המיעוטים על 26% בלבד ביחס ליישובים יהודיים, כאשר בשנת 2020 עמד שיעור זה על 41%. בהיבטים של כיסוי תח"צ, נמצא כי ביישובים בגודל בינוני, המונים 5-50 אלף תושבים, רמת הכיסוי ביישובי המיעוטים עודנה נמוכה מזו שביישובים היהודיים.

החלטת ממשלה זו מטרתה להביא לצמצום משמעותי בפערי תשתיות אלה ולהקים רשת דרכים ברמה נאותה ובטוחה ורמת תשתיות מקבילה הקיימת ביישובים של כלל האוכלוסייה בארץ, תוך יצירת תועלת חברתית וכלכלית לתושבי היישובים בשנים הקרובות כולל הגברת הנגישות לאזורי תעשייה ותעסוקה בקרבת היישובים. הפרויקטים כוללים, בין היתר, כבישים עירוניים, כבישי טבעת, ביצוע תוכניות תמרור, חניוני רכב כבד, כבישים חוצה יישובים וקידום תכנון סטטוטורי ומפורט, הכל ביישובי התוכנית. ההשקעה הכוללת בהצעת החלטה עומדת על 104 מלש"ח לתקופת התוכנית.

משרד התיירות:

ענף התיירות הנו ענף כלכלי שפיתוח יתרום לכלכלת יישובי התוכנית ולתושביהם כולל ובעיקר לנשים שיכולות להשתלב במקומות עבודה קרובים למקום מגוריהן. קידום התיירות יביא להגברת השילוב בכלכלה הלאומית והפריון ולהעלאות רמת החיים של התושבים הדרוזים בגולן. היעדים המרכזיים בתחום התיירות מתמקדים בהגדלת היצע מקומות הלינה והאכסון, פיתוח תיירות בר קיימא כולל תיירות נכנסת ותיירות חקלאית. פיתוח תשתיות תומכות תיירות ושיפור רמת התחזוקה והניקיון של אזורי הביקוש העיקריים, חשיפת המוצר התיירותי והגדלת שיעור המועסקים בתחום. בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצה סך של 8 מלש"ח. כעת מוצע להמשיך ולפתח את תחום התיירות בהשקעה של 10 מלש"ח בתקופת התוכנית כמנוף כלכלי.

משרד הנגב, הגליל והחוסן לאומי:

בסעיף 13(ב) להחלטה 717 הוקצו 5 מלש"ח לסיוע לרשויות התכנית בכיסוי חלקן בתכנון, בפיתוח ובתקצוב הקמת מבני ציבור אשר שימשו להשלמת הקמה של מספר מבני ציבור בארבע רשויות התכנית. בהחלטה 1974 הוקצה עבור המשך פעילות כאמור סך של 5 מלש"ח. כעת מוצע להקצות תקציב בסך של 8 מלש"ח לשנים 2025-2029 שיאפשר לרשויות התכנית להשלים בניית מספר גדול של מוסדות ציבור, שללא סיוע זה היו ממשיכים לעמוד כאבן שאין לה הופכין במשך זמן רב, ואף בסבירות גבוהה היו הופכים למפגע סביבתי ובטיחותי. הסיוע כולל השלמת בנייה, חיבור לרשת המים והביוב באמצעות תשלום דמי הקמה לתאגידים, חיבור לרשת החשמל, השלמת הפיתוח הסביבתי להשמשת המבנים ועוד.

פרויקט מרכזי הנעורים ביישובים הדרוזים בגליל ובכרמל קיים מזה יותר מעשור ונותן מענה ליותר מ-4,500 בני נוער המקבלים במסגרתו חינוך בלתי פורמלי איכותי באופן מרוכז ומפוקח הכולל חינוך למציאות, פיתוח תמונת עתיד, עידוד לאקדמיה ולהתנדבות בקהילה. פעילות מרכזי הנעורים לאורך השנים תרמה לגיבוש בני הנוער, העצמת הזהות והדרוזית שלהם, חיזקה את רוח ההתנדבות האישית, הביטחון העצמי ותחושת המסוגלות שלהם. לאור הצלחת הפרויקט ביישובים הדרוזים בגליל וכרמל, הוחלט להרחיב את הפרויקט ליישובים הדרוזים ברמת הגולן. כעת מוצע להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להקים ולהפעיל מרכזי הנעורים ביישובים הדרוזים ברמת הגולן. לצורך כך מוצע להקצות סך של 6 מלש"ח לשנים 2025-2029.

בנוסף, בהחלטה 1975 הוקצה סך של 2 מלש"ח לטובת היישובים הדרוזים בגליל ובכרמל הפעלת יחידות הצעירים המשרתים את האוכלוסייה הצעירה מעל גיל 18 ועד גיל 40 ומנגישה עבורם נושאי תעסוקה, השכלה וקהילה. כעת מוצע להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להקים ולהפעיל מרכזי צעירים ביישובים הדרוזים ברמת הגולן. לצורך כך מוצע להקצות סך של 2 מלש"ח לשנים 2025-2029.

יובהר כי מרכזי נעורים נותנים מענה לבני נוער בכיתות ז'-י"ב ואילו יחידות צעירים נותנים שירותים לצעירים מעל גיל 18 –סטודנטים, צעירים מחפשי עבודה, הכשרה מקצועית או הכוונה לתחומי היזמות ועוד.

על מנת לתמוך בפיתוח התשתיתי והאנושי התיירותי של משרד התיירות ובמסגרת חיזוק הכלכלה המקומית ביישובי התכנית, הממשלה פועלת לפיתוח ולחיזוק תחום התיירות ביישובי התכנית שמספק הזדמנויות תעסוקה, בעיקר לנשים, כמו כן מפתח מקורות הכנסה מארנונה לרשויות התכנית. כך לדוג' פרויקט "כפר ביקרתם", הפך למותג מוכר ומוצלח והוא אחד הפרויקטים התיירותיים המצליחים בארץ ותומך במספר רב של עסקים תיירותיים ותומכי תיירות ביישובי התכנית (צימרים וחדרי אירוח, מסעדות, חנויות מזכרת, מורי דרך, בישול ביתי ועוד). במסגרת מיתוג התיירות מתקיימים אירועי תיירות כמו פסטיבלים בתקופות החגים היהודיים.

בהחלטה 1974 משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי המשיך בשנת 2024 ביישום התוכנית למיתוג תיירות וכן בפיתוח שלא כולל הקמה פיזית של מיזמי תיירות הנמצאת באחריותו של משרד התיירות, לטובת זאת הוקצה סך של 1 מלש"ח. כעת מוצע להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להמשיך בשנים 2025-2029 ביישום

התכנית למיתוג התיירות ובפיתוח מיזמי תיירות שלא כולל הקמת פיזית של מיזמים הנמצאים בתחום אחריות משרד תיירות, לצורך כך יוקצה סך של 1 מלש"ח.

משרד התרבות והספורט:

מינהל הספורט קבע שתי מטרות מרכזיות: עידוד הספורט ההישגי ופיתוח ותמיכה בספורט העממי. בכל הקשור לספורט ההישגי, מרבית פעילות המינהל נעשית באמצעות תמיכה באיגודי הספורט ובמכון וינגייט. הקצאות אלה מטבען אינן בעלות מאפיינים מגזריים כלשהם. לצד זאת, שיעור הספורטאים הפעילים בקרב החברה הדרוזית נמוך לעומת השיעור בקרב החברה היהודית. הבדל בשיעור הספורטאים הפעילים יכול לנבוע כתוצאה מכך שתשתיות הספורט ביישובי התוכנית נחותות לעומת התשתיות ביישובים היהודיים כך שנוצר חסם כניסה להשתלבותם של ספורטאים חדשים מהחברה הדרוזית. לפי נתוני משרד התרבות והספורט לשנת 2021 מסך של 119,083 ספורטאים בישראל, היו רק 12,798 הינם ספורטאים ערבים כולל דרוזים המהווים 10.7%. ללא ספק היעדרם של מתקנים ראויים פגע ביכולת לפתח את הספורט ההישגי במגזר הדרוזי, אם נתייחס לספורט הקבוצתי (משחקי הכדור) מתוך 59,579 ספורטאים, יש 10,165 ספורטאים בספורט קבוצתי בחברה הערבית כולל הדרוזית המהווים 17%. בספורט האישי, מסך של 59,504 ספורטאים בענפים אישיים יש רק 2,633 ספורטאים וספורטאיות המהווים 4.4% מכלל הספורטאים בענפים האישיים במדינה והם מתמקדים רק ב-6 ענפים אישיים, רובם במקצועות הקרב. לפיכך מוצע, בין היתר, לחזק את התשתיות הפיזיות ביישובי התוכנית, בהגדלת בסיס הפירמידה מבחינת מעורבות בני הנוער בספורט וכמובן הכשרת עתודת מאמנים לרמות הגבוהות.

תרבות: הפעילות הקיימת בחברה הדרוזית בגולן בתחומי התרבות השונים אינה משתווה לעשייה ביישובים שאינם דרוזים – הן מבחינת השקעה פר נפש והן מבחינת היקף הפעילות. החברה הדרוזית כולה נהנית מתקציב של 6 מיליון ש"ח בלבד מתקנות התמיכות של מינהל התרבות (ללא רכש ותקציבים אחרים). עוד יצוין כי קיימים תחומים שאין בהם פעילות כלל בחברה הדרוזית, בין היתר אין מוזיאונים או סינמטקים שנתמכים ע"י המדינה, כמו כן, אין בתי ספר לאומנויות, מוסדות מחקר או ארכיונים הנתמכים ע"י המשרד. תחומים כמו אומנויות הבמה, האומנות הפלסטית ופסטיבלים זוכים אמנם לתמיכה דרך תקנה ייעודית אך היא תמיכה יחסית נמוכה בהשוואה לתמיכה בגופים העבריים. סקר צרכים שעשה משרד התרבות והספורט בשנת 2015 הראה מחסור גדול בתשתיות פיזיות היכולות לשמש את העשייה התרבותית ביישובי המיעוטים קרי: מבנים, היכלי תרבות וכדומה. לעמדת גורמי המקצוע ברשות, תוצאות הסקר רלוונטיות גם היום. ברוב הרשויות הדרוזיות לא קיימת מחלקת תרבות בכלל. עובדות אלו גורמות לכך שיכולת הרשויות להקצות משאבים לפעילות התרבות מוגבלת מאוד, ובכלל ניהול חיי התרבות ביישוב הופך למשימה קשה במיוחד. הפערים בין תמיכת רשויות התוכנית בעמותות ובעשייה התרבותית לבין תמיכת הרשויות היהודיות משמעותיים. ברוב המוחלט של המקרים תמיכת הרשות הדרוזית בעשיית התרבות הנה אפסית. בהחלטת הממשלה מס' 717 הוקצה סך של 14 מלש"ח למימון פעילות משרד התרבות והספורט במגזר הדרוזי בגולן. כעת מוצע להקצות סכום נוסף של 16 מלש"ח.

משרד האנרגיה והתשתיות:

מעבר של רשויות לאנרגיה מקיימת – ייעול צריכת האנרגיה וייצור חשמל מאנרגיה מתחדשת עשוי להניב תועלת כלכלית משמעותית לרשויות המקומיות, להפחית את פליטות גזי החממה ואת זיהום האוויר. למרות התועלת הכלכלית הנובעת מכך, רשויות ממעמד כלכלי-חברתי נמוך מתקשות לנקוט בצעדים אלה ללא תמיכה ממשלתית. על כן, משרד האנרגיה והתשתיות רואה בסיוע הממשלתי לרשויות אמצעי חשוב הן לחיזוק החוסן הכלכלי של הרשויות המוחלשות והן לצמצום הפערים הקיימים בין לבין כלל האוכלוסייה. במסגרת החלטת ממשלה 717 "תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזיים והצ'רקסיים" הקצה משרד האנרגיה 2 מלש"ח לפרויקטים לאנרגיה מקיימת לרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות. המשרד מעוניין

להמשיך ולקדם את המעבר לאנרגיה מקיימת ברשויות אלו ולכן החליט המשרד להקצות 2.5 מלש"ח לשנים 2025-2029 לצורך הפחתת פליטות, הגדלת שיעור ייצור אנרגיה מתחדשת והפחתת צריכת האנרגיה.

ועדת היגוי:

מוצע להקים ועדת היגוי בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה אשר תפקידיה וסמכויותיה מפורטות בהצעת ההחלטה. ועדת היגוי זו תפעל גם ליישום ההחלטה המשלימה המובאת לאישור הממשלה במקביל ושעניינה העצמה ופיתוח חברתי כלכלי ביישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל לשנים 2025-2029.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי

גורם אחראי למעקב (בהחלטה שעל פי מהותה טעונה מעקב אחר ביצועה)

ראש הממשלה

תקציב

520.7 מלש"ח

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר הפנים – מאשר

שר הבינוי והשיכון – מאשר

שר החינוך- מאשר

שרת החדשנות, המדע והטכנולוגיה - מאשרת

שר האוצר – מאשר

ממלא-מקום שר הנגב, הגליל והחוסן הלאומי – מאשר

שר העבודה - מאשר

שר הרווחה והביטחון החברתי - מאשר

ממלא-מקום השר לביטחון לאומי - מאשר

שר התרבות והספורט - מאשר

שר הביטחון - מאשר

שר החקלאות וביטחון המזון - מאשר

שרת התחבורה והבטיחות בדרכים – מאשרת

השרה להגנת הסביבה-מאשרת

ממלא-מקום שר המורשת - מאשר

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה 1974 מיום 7.7.2024

החלטה מס' 1230 מיום 7.1.2024

החלטה מס' 891 מיום 27.8.2023

החלטה מס' 708 מיום 2.7.2023 ;

החלטה מס' 717 מיום 28.11.2021 ;

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

חוות דעתו של היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה, או מי שהוסמך מטעמו, מצורפת להצעת ההחלטה.

מגיש: ראש הממשלה

ו' באדר התשפ"ה

06 במרץ 2025

היועצת המשפטית

ירושלים, ד' אדר התשפ"ה

04 מרץ 2025

סימוכין: 1708695875

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים**נושא הצעת ההחלטה: תכנית לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנת 2025-2029****תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:**

1. עניינה של הצעת ההחלטה בקביעת תכנית רב שנתית לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזים ברמת הגולן, תוך קביעתם כיישובים בעלי עדיפות לאומית לעניין הצעת החלטה זו וקביעת כלי סיוע בהתאם, למימוש מטרות ההצעה.
2. סעיף 151(א) לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט - 2009 (להלן: "חוק עדיפות לאומית" או "החוק") קובע כי הממשלה רשאית להחליט כי אזור מסוים או יישוב מסוים הוא בעל עדיפות לאומית (להלן – "אזור עדיפות לאומית"); החלטה כאמור יכול שתהיה כללית ויכול שתהיה לגבי עניין מסוים או לתקופה מסוימת.
- סעיף 151(ב) לחוק קובע כי לצורך קבלת החלטה לגבי אזור או יישוב כי הוא בעל עדיפות לאומית, רשאית הממשלה לשקול שיקולים שונים ובכללם הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסיה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסיה אחרות (סעיף 151(ב)(5) לחוק).
- בהתאם לסעיף 151(ג) לחוק, החלטת הממשלה בדבר אזור עדיפות לאומית תהיה מנומקת ומבוססת על נתונים, ויפורטו בה מקור הנתונים והשיקולים שהביאו לקביעת היישוב כאזור עדיפות לאומית.
3. כמפורט בדברי ההסבר להצעת ההחלטה, לאור החשיבות הלאומית שרואה הממשלה בקידום הפיתוח הכלכלי-חברתי של המגזר הדרוזי והצ'רקסי, אושרו לאורך השנים מספר תכניות לפיתוח ולהעצמת היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים, ולאחרונה התכניות נשוא החלטות ממשלה מס' 716 ו-717 מיום 28.11.2021 (להלן – "החלטה 716" ו"החלטה 717", בהתאמה), כפי שתוקנו בהחלטות ממשלה מס' 892 מיום 27.8.2023, מס' 891 מיום 27.08.2023, מס' 1230 מיום 7.1.2024 ומס' 1974 ו-1975 מיום 07.07.2024 החלטות אלה התקבלו בהתאם להוראות חוק עדיפות לאומית.
4. כעת, כמפורט בפרק העדיפות הלאומית להצעת ההחלטה, מוצע לקבוע כי היישובים הדרוזים ברמת הגולן הם יישובים בעלי עדיפות לאומית וזאת לטובת מימוש התכנית המפורטת בהצעה, שעניינה העצמה ופיתוח כלכלי חברתי של היישובים לטובת צמצום הפערים במגוון תחומי החיים מול כלל יישובי הארץ.
- השיקול שביסוד ההכרזה על העדיפות הלאומית הוא הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק. כפי שמתחייב מהוראות החוק, בהצעת ההחלטה הובאו הנימוקים והנתונים התומכים בה.

5. סעיף 152 לחוק קובע, בין היתר, כי הממשלה רשאית להחליט על מתן הטבות לאזור עדיפות לאומית בתחומי הפעילות השונים של הממשלה, ובמסגרת זו תחליט בדבר סוג ההטבות שיינתנו לאותו אזור, הדרכים או האמצעים למתן ההטבות, התקופה שבה יינתנו ההטבות ואמות המידה לנתינתן, והכל באופן ההולם את נסיבות העניין. כמו כן הסעיף קובע כי התחומים שבהם יינתנו הטבות לאזורי עדיפות לאומית לפי סעיף זה וכן סוגי ההטבות, הדרכים, האמצעים ואמות המידה לנתינתן והתקופות שבהן יינתנו, יכול שיהיו שונים לגבי אזורי עדיפות לאומית שונים.

התוכנית המוצעת כעת נועדה לתת מענה ליישובים הדרושים ברמת הגולן לשנים 2025-2029, תוך התמקדות במנועי צמיחה כלכליים, פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, פיתוח תשתיות ותחבורה, פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים וחיזוק החוסן האזרחי, כל זאת לשם פיתוח העידי של היישובים שבתכנית. העקרונות המנחים של התוכנית והכלים לביצועה נקבעו בהלימה לשיקולים ולנימוקים שבבסיסה.

6. בנוסף, נכללים בהצעת ההחלטה כלי סיוע והטבות הניתנים לחברה הדרוזית שלא על בסיס גאוגרפי, הטבות לבני החברה הדרוזית ללא קשר למקום מגוריהם, בין ביישוב שהוגדר כבעל עדיפות לאומית ובין שלא, בעניין קבלת שירותים מהמועצה הדתית הדרוזית, וכן הטבות הניתנות לפרט בהתבסס על הצורך בפעולות ייעודיות לעידוד הגיוס לצה"ל והשלמתו של השירות הסדיר והשירות הלאומי.

7. לעניין סבסוד פיתוח תשתיות במכרזי קרקע לכוחות הביטחון - סבסוד פיתוח למשרתי כוחות הביטחון מקרב החברה הדרוזית והצ'רקסית, הערבית והבדואית ניתן לפי החלטות ממשלה שונות כבר משנת 2008, נוכח החשיבות שנודעת לעידוד שירות בקרבם ובשים לב לאובדן ההכנסה הנגרם למשרתים בתקופת שירותם ביחס לאלו שאינם משרתים ונכנסים לשוק העבודה מוקדם יותר. על מנת לצמצם את הפערים האמורים ולתכלית האמורה, מוצע בהצעת החלטה המובאת לממשלה במקביל להצעה זו ובהמשך להחלטת ממשלה מס' 716 מיום 28.11.2021 להעניק סבסוד פיתוח תשתיות במכרזי קרקע למשרתי כוחות הביטחון מקרב יישובי התכנית, ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן, שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטה 717, וביישובי התכנית המורחבת, שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת הממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021. יוער כי מהרשות לפיתוח ולהתיישבות הבדואים בנגב נמסר כי ליישובים שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת הממשלה מס' 1279 מיום 14.3.2022, ניתן סבסוד דומה באמצעות החלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 6.5 (תיקון סעיפים (ז)-(ט)) ממרס 2024.

8. יישום ההחלטה ייעשה בכפוף להוראות כל דין החל על העניין, ובכלל זה בהקשרים הרלוונטיים, דיני התכנון והבניה, החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, תשמ"ד-1984, חוק שמירת הניקיון, תשמ"ד – 1984, דיני המכרזים וחוק יסודות התקציב התשמ"ה-1985 ובכלל זה דיני תמיכות, הוראות החשב הכללי בדבר תמיכות לגופים אחרים והנחיות היועצת המשפטית. יישום התוכנית על ידי משרדי הממשלה השונים השותפים ביישומה ייעשה על פי העניין בלווי משפטי של היועצים המשפטיים של אותם משרדים.

היועצת המשפטית

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

יישובי הדרוזים ברמת הגולן עתרו בעבר לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בטענה כי יש לכלול אותם בהחלטות ממשלה קודמות שהתייחסו ליתר יישובי הדרוזים (בג"ץ 8767/15 מועצה מקומית בוקעתא ואח' נ' ממשלת ישראל ואח'). ההליך הסתיים במשיכת העתירה נוכח שינוי הנסיבות שחל ממועד הגשתה, ובפסק הדין צוין כי לעותרים שמורות מלוא זכויותיהם לפנות לממשלה בעניין קבלת החלטה עדכנית שעניינה תמיכה ביישובים הדרוזיים ברמת הגולן. כפי שגם נעשה ביחס להחלטות 716 ו-717 שכן כמפורט בפרק העדיפות הלאומית, ליישובי הדרוזים ברמת הגולן מאפיינים שונים והם רואים את עצמם כמגזר נפרד ונבדל משאר אוכלוסיית הדרוזים, ובכלל זה יש להם הנהגה נפרדת משאר אוכלוסיית הדרוזים בישראל. על כן, הצעת החלטה זו מובאת במקביל להצעת החלטה דומה בעניין יישוב הדרוזים והצירקסים בגליל ובכרמל.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה הופצה ליועצים המשפטיים של המשרדים הרלוונטיים וההערות שהתקבלו בהיבטים המשפטיים הוטמעו בנוסח.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את הצעת ההחלטה:

בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

בברכה,

 שלומית ברנע פרגו, עו"ד
 היועצת המשפטית